

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta sociálních věd
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra žurnalistiky

**ZOBRAZENÍ TÝRANÝCH ŽEN V ČESKÝCH DENÍCÍCH
V SOUVISLOSTI S LEGISLATIVNÍMI ZMĚNAMI
O DOMÁCÍM NÁSILÍ**

Autorka práce: Dana Homolková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Barbora Osvaldová

V Praze 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Práce obsahuje 139 317 znaků včetně mezer. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

21.5.2007 ..

Datum

Podpis

SCHVÁLENO

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd

Došlo dne: 13 -06- 2005 -1-

CJ. 4912 Příloh: Skartační
říděno: KZ heslo:

Příhláška bakalářské diplomové práce

Jméno studenta: Dana Homolková

Semestr: IV.

Mediální zaměření: tisk

Název práce: Zobrazení týraných žen v českých denících v souvislosti s přijetím legislativních změn o domácím násilí

Základní vymezení tématu (stanovená hypotéza):

Bakalářská práce si klade za cíl analyzovat, jak pět českých celostátních deníků (Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Právo, Hospodářské noviny, Blesk) referovalo o týrání žen v souvislosti s přijetím legislativních změn.

Jedná se o novelu trestního zákona (1. června 2004), která překvalifikovala formy domácího násilí z přestupku na trestný čin a schválení zákona (17. února 2005), umožňující okamžité vykazání pachatele domácího násilí nejméně na deset dnů z bytu či domu, v němž žije s týranou osobou. Tomu bude odpovídat časové rozpětí práce. Výše uvedené deníky bych ráda sledovala v době cca od 1. června 2004 do 1. června 2005.

Domácí násilí je podle evropských policejních statistik nejrozšířenější formou násilí vůbec (s touto formou trestní činnosti se přímo či nepřímo setkal každý 4 občan ČR). A protože se tato problematika týká většinou žen (cca 95%), zaměřím se právě na týrané ženy. Nicméně je třeba připomenout, že týrané mohou být i děti nebo muži. Cílem práce bude potvrzení či vyvrácení toho, zda deníky referovaly adekvátně k tomu, co bylo přijato v novele trestního zákona a novém zákoně, zda téma nezlehčovaly a psaly o týraných osobách dostatečně.

V souvislosti s tím bych se ráda zaměřila také na posouzení veřejné informační kampaně o nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaných na ženách, která probíhá v kompetenci Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí a zmocněnce vlády ČR pro lidská práva. V práci bych chtěla potvrdit či vyvrátit, zda tato kampaň mohla být úspěšná a zda mohla přispět k větší informovanosti veřejnosti o této

problematice. Tato pasáž bude však pouze orientační, dotazníkové šetření veřejného mínění provádět nebudu.

Teze bakalářské práce:

V úvodu práce popíši pojem domácího násilí včetně sociálně-psychologického pozadí jeho vzniku. Zaměřím se také na legislativní úpravu trestných činů, které vedou k fyzickému nebo psychickému týrání jedinců, a jak je potvrzeno především žen.

Dominantní část bakalářské práce si klade za cíl *metodou obsahové analýzy* článků o sledovaném tématu popsat způsob zpracování jednotlivými redakcemi listů. Práce bude sledovat nejen konkrétní referování o přijetí novely trestního zákona a nového zákona, ale zaměří se také na celkový přístup všech zkoumaných deníků k této problematice.

Dalším kritériem bude četnost odpovídajících článků. Proto se v práci objeví také kvantitativní srovnání toho, jak často se deniky věnovaly tématu týraných žen.

Součástí práce bude rovněž sekce příloha, která bude obsahovat znění zákonů související s danou oblastí, dostupné statistiky o počtu trestných činů spáchaných v domácnostech, tabulky ukazující na četnost článků v denících, případně i další důležité dokumenty vztahující se k této bakalářské práci.

Seznam základní literatury (abecedně):

Bentovim Arnon, Týrání a sexuální zneužívání v rodinách, Praha, Grada, 1998

Carter Jay, Mizerové, aneb Jak přimět muže, aby nám neublížovali a zároveň neklesnout na jejich úroveň, Praha, Aurora, 2002

Čírtková Ludmila, Macháčková – Vitoušová Radka, Domácí násilí. Přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích, studie. B.m., Bílý kruh bezpečí, 2002

Declaration on the elimination of violence against women, Organizace spojených národů, Valné shromáždění, New York, United Nations Department of Public Information, 1997

Defleur, M., L. – Ballová-Roeachová, S.: Teorie masové komunikace, Praha, Karolinum, 1996

Dneska tě ještě nezabiju, Praha, ROSA, 1997

Domácí násilí a jak se proti němu bránit, Praha, ROSA, Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1996

Domácí násilí a jak se proti němu bránit, Praha, ROSA, 2001

Domácí násilí - staré problémy, nová řešení, Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., 2002

Domácí násilí - záležitost nikoli soukromá, Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1997

Hagen Lutz, Končelík Jakub, Reifová Irena, Scherer Helmut, Schulz Winifried, Analýza obsahu mediálního sdělení, Praha, Karolinum, 2005

Haškovcová Helena, Manuálek o násilí, Brno, Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004

Heise Lori, Násilie páchané na ženách: skryta ujma na zdraví, Humenné, Profamilia, 1998

Intervence v případech domácího násilí - Informační materiál pro zdravotníky, Praha, ROSA, 2003

Intervence v případech domácího násilí - Informační materiál pro policisty, ROSA, Praha, 2003

Jirák Jan, Köpplová Barbara, Média a společnost, Praha, Portál, 2003

Kunczik Michael, Základy masové komunikace, Praha, Karolinum, 1995

Lubas Miloslav, Průvodce mediálním hyenismem, Liberec, RAK, 2002

Marrewa Al, Nenechte si ubližovat, Praha, Portál, 2002

McLuhan Marshal, Jak rozumět médiím, Praha, Odeon, 1990

McNair, Brian, Sociologie žurnalistiky, Praha, Portál, 2004

McQuail Denis, Úvod do teorie masové komunikace, Praha, Portál, 1999

Miller Alice, Opomíjený klíč. K znovuzískání radosti ze života, Praha, Lidové noviny, 2001

Mufson Susan, Radek Kraus, O týrání a zneužívání, Praha, Lidové noviny, 1996

Násilí na ženách, Praha, Informační kancelář Rady Evropy, 2004

Nováková Jolana, Aktualizace a doporučení Celosvětové pekingské konference o ženách, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2001

Novotná Věra, Sborník vybraných přednášek z IX. Konference Společnosti sociálních pracovníků. Násilí v rodině a jeho důsledky, Prachatice, ČR, 29. 05. 1998 – 20. 05. 1998, Praha, Jan, 1999

Neúplná rodina na sídlišti Petrovice, Praha, Nadace ROSA, 1994

Osvaldová Barbora, Česká média a feminismus, Praha, Libri, 2004

Piata žena: aspekty násilí páchaného na ženách, Bratislava, Aspekt, 2001

Přežila jsem..., výpovědi týraných žen, Praha, ROSA, 2002

Renzetti Claire M., Curvam Daniel J., Ženy, muži a společnost, Praha, Karolinum, 2003

Sociálněpatologické jevy. Některé formy násilí na dětech a ženách, Brno, Drom, 2004

Thompson, John B., Média a modernita, Praha, Karolinum, 2004

Voňková Jiřina, Huňková Markéta, Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha, proFem, 2004

Voňková Jiřina, Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí, Praha, proFem, 2005

Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice. Empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001

Wijers Marjana, Trafficking in women: forced labour and slavery – like practice in marriage, domestic labour and prostitution, Utrecht, Foundation against trafficking in women, 1999

Zapletal Josef, Aktualizace statistických údajů o kriminalitě, Praha, Policejní akademie České republiky, 2003

Zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv v České republice v roce 1999, Praha, Český helsinský výbor, 2000

Ženská práva jsou lidská práva, Sborník přednášek ze semináře, Brno, Nesehnutí, 2002

Ženy v ohrožení: bulletin, Člověk v tísni – společnost při ČT, 2003

Mladá fronta Dnes

Lidové noviny

Právo

Hospodářské noviny

Blesk

Další zdroje:

Vláda České republiky

<http://www.vlada.cz>

Ministerstvo vnitra ČR

<http://www.mvcr.cz>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

<http://www.mpsv.cz>

ROSA, občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí.

<http://www.rosa-os.cz/main.htm>

proFem, obecně prospěšná společnost, která mimo jiné podporuje témata z oblasti ženských lidských práv (násilí na ženách, ženy a lékařská péče) formou publikací, seminářů, konferencí, akcí a public relations.

<http://www.profem.cz>

Bílý kruh bezpečí, nepolitické humanitární sdružení zaměřené na pomoc obětem trestné činnosti a prevenci kriminality.

<http://www.bkb.cz/>

Feminismus.cz, webový portál o ženách, mužích, feminismu a gender studies.

<http://www.feminismus.cz>

Jméno konzultanta: Doc. PhDr. Barbora Osvaldová

(svým podpisem potvrdí, že souhlasí se spoluprací na tématu, schvaluje základní teze a ve stanoveném termínu odevzdá posudek na práci)

Podpis studenta:

Podpis konzultanta:

Obsah:

1. Úvod	10
2. Domácí násilí v České republice	11
2. 1. Sociologický výzkum STEM pro BKB a Philips Morris, a.s.	13
3. Násilí	14
3. 1. Násilná kriminalita	16
3. 2. Domácí násilí	16
3. 3. Násilí na ženách	18
3. 4. Specifika domácího násilí	20
3. 5. Druhy násilného jednání v rodině a domácnosti	22
3. 6. Formy násilného jednání	22
3. 7. Teorie příčin domácího násilí	24
3. 8. Rizikové faktory vzniku domácího násilí	25
3. 9. Profil pachatelů domácího násilí	25
3. 10. Profil obětí domácího násilí	26
4. Aktivity státní správy při řešení problematiky domácího násilí	27
5. Média a jejich funkce ve společnosti	29
6. Význam analýzy	32
7. Metodika práce	33
7. 1. Definice sledovaného vzorku	34
8. Noviny jako médium	35
8. 1. Typy novin	35
8. 2. Stručné profily sledovaných deníků	36
9. Analýza	39
10. Závěr	66
11. Přílohy	70
11. 1. Statistiky domácího násilí v ČR	70
11. 2. Legislativní úprava násilných trestných činů v ČR	72
11. 3. Mezinárodní úmluvy a dokumenty	77
12. Veřejná informační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí na ženách	79
13. Resumé	81
14. Seznam použité literatury a další prameny	82

1. Úvod

Domácí násilí představuje jednu z nejzávažnějších forem trestné činnosti, ke které dochází mezi rodinnými příslušníky a současnými či bývalými partnery. I když se domácí násilí týká v určité míře mužů, dětí, rodičů, seniorů nebo dalších členů rodiny, podle dostupných statistik tvoří většinu všech obětí ženy (90%).

Přestože následky domácího násilí na jedince i celou společnost jsou velmi vážné, byla tato problematika dlouhou dobu přehlížena jako nedůležitá a spíše okrajová záležitost, která by měla být prioritně řešena pouze v rodinném kruhu či partnerském vztahu, jehož se bezprostředně týká. S touto skutečností korespondovalo povědomí široké veřejnosti i zřetelné nedostatky v české legislativě, která domácí násilí až do roku 2004 nekvalifikovala jako trestný čin, ale pouze jako přestupek.

Jedna z důležitých změn přišla 1. června 2004, kdy byla v důsledku dlouhodobých návrhů neziskových organizací přijata novela trestního zákona (§ 215), v níž se objevila samostatná skutková podstata obsahující pouze „domácí násilí“. Zároveň v tomto a následujícím roce došlo k předložení a postupnému projednávání návrhu dalšího zákona s institutem vykázání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu nebo domu na dobu 10 dnů až 1 roku.

Cílem této práce tedy bylo potvrzení či vyvrácení základní hypotézy, zda pět českých deníků (Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a Blesk) referovalo o legislativních změnách o domácím násilí adekvátně, zda téma nezlehčovalo a v jakých souvislostech o něm veřejnost informovalo.

K tomuto účelu bylo zvoleno časové období, během něhož byla sledována produkce pěti českých deníků, včetně jejich týdenních příloh a regionálních mutací, pokud byly v této době vydávány. Základní soubor byl ohraničen dnem nabytí účinnosti novely zákona § 215 o domácím násilí, tedy 1. červnem 2004 a 1. červnem 2005, včetně těchto dní.

Za jednotku výzkumu byl stanoven žurnalistický příspěvek (zpráva, článek, rozhovor, glosa, komentář, recenze apod.), který se nějakým způsobem týkal problematiky týraných žen nebo domácího násilí v obecné rovině. K výzkumu, který byl proveden metodou kvantitativní obsahové analýzy, proto bylo použito celkem 85 příspěvků, z toho 71 z Mladé fronty Dnes, 3 z Lidových novin, 5 z Hospodářských novin, 1 z Práva a 5 z Blesku. Při výzkumu byl kladen hlavní důraz na obsah příspěvků, doplňující fotografie hodnoceny nebyly.

2. Domácí násilí v České republice

„Měla jsem z manželství hrůzu. Pochopila jsem, stejně jako dříve nebo později asi pochopí mnoho žen, že jediný člověk, který vám v životě opravdu může ublížit, je manžel. Nikdo jiný vám není tolik blízký. Na nikom jiném není žena v každodenním společenství, v lásce a ve všem, z čeho se skládá manželství, tak závislá. Už nikdy, rozhodla jsem se, se nikomu nevydám na milost a nemilost.“

Agatha Christie¹

Problematika domácího násilí se v České republice začala dostávat do povědomí veřejnosti až v souvislosti se společenskými změnami po listopadu 1989. Do té doby se jednalo o tabuizované téma, o němž se na společenské i vládní úrovni téměř nehovořilo.

Od začátku devadesátých let vznikají první neziskové organizace, které se snaží poukázat na existenci domácího násilí i jeho nepříznivý vliv na jednotlivce i celou společnost.

Bílý kruh bezpečí byl založen v roce 1991, kdy otevřel svoji první pobočku v Praze. Ve stejném roce vznikla organizace Gender Studies. O dva roky později byla založena někdejší nadace ROSA, která byla v roce 1998 z organizačních důvodů přeregistrována na občanské sdružení.

V roce 1995 se pět ženských organizací (Elektra, o.s., La Strada, o.p.s., o.s. ROSA, proFem, o.p.s. a Gender studies, o.p.s.) spojilo v tzv. Koordinační kruh prevence násilí na ženách.

Od roku 1998 ProFem rovněž organizuje Projekt AdvoCats for Women. Jedná se o sdružení téměř třiceti českých a slovenských právniček, které se zabývají právy žen a politickým lobyinkem za změnu legislativy k dané problematice.

Právě tyto neziskové organizace začaly seznamovat širokou i odbornou veřejnost a zástupce politické sféry s domácím násilím a prostřednictvím médií přinášet první informace o této problematice. Objasnily tíživou situaci obětí a poukázaly na nutnost otevřít diskusi, stejně jako vyzývaly politické představitele k vytvoření a přijetí legislativních změn, které měly zlepšit neutěšenou situaci zejména pro oběti násilných činů odehrávajících se za zdmi domácností.

¹ Řehoř A., Domácí násilí jako společenský problém. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004, str. 5

Vůbec prvním projektem, který v České republice upozornil na téma domácího násilí, byly v listopadu 1995 Dny proti násilí na ženách, během kterých proběhl zároveň seminář s policií z holandského Utrechtu.

Poté následovala první mezinárodní konference s názvem „Domácí násilí – záležitost nikoli soukromá“, která se uskutečnila v roce 1996.

V květnu 1998 uspořádal Koordinační kruh Petici proti násilí na ženách, díky které došlo k Veřejnému slyšení k tématu v Senátu Parlamentu ČR.

O rok později podal Koordinační kruh vládě a Parlamentu ČR výzvu, v které poukázal na nedostatečný přístup při plnění „Postupů a priorit vlády při prosazování rovnosti žen a mužů“.

V listopadu 2001 zorganizovaly neziskové organizace Profem a Rosa ve spolupráci s Friedrich-Evert-Stiftung další mezinárodní konferenci.

V roce 2005 se konala v Hradci Králové celostátní konference, kterou zorganizovalo o.s. ORFEUS dohromady s Katedrou sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Hradec Králové na téma „Domácí násilí a zdravotně postižení“.

První výraznější úspěch na poli legislativních změn přišel přibližně po deseti letech od doby, kdy se neziskové organizace snažily prosadit návrh na vznesení požadavků na legislativní změny. Na základě dlouhodobých návrhů neziskových organizací přijal český právní řád novelu trestního zákona (§ 215), v němž se objevila samostatná skutková podstata obsahující pouze „domácí násilí“. Novela, která nabyla účinnost 1. června 2004, tak specifikuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu.

Další legislativní změnou se stal zákon s institutem vykázání násilníka (jedná se o preventivní reakci na hrozící nebezpečí). K projednání byl poslanecký návrh zákona předložen v listopadu 2004. V prosinci téhož roku byl s doporučujícím stanoviskem projednán vládou ČR, v polovině února schválen většinou poslanecké sněmovny a následně předán k projednání do odpovídajících výborů.²

Dnes již není problematika domácího násilí tolik opomíjená jako tomu bylo dříve, ale patří k závažným společenským jevům, kterým věnují stále ve větší míře svoji pozornost nejen média, ale také laická i odborná veřejnost, stejně jako zástupci státních orgánů.

² Zákon č. 135/2006 Sb. byl přijat 14. 3. 2006. Od 1. 1. 2007 umožňuje vykázání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu nebo domu na dobu 10 dnů. Předběžným opatřením je možné dobu prodloužit.

2. 1. Sociologický reprezentativní výzkum agentury STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philips Morris, a.s.

Dlouhou dobu nebyl k dispozici odpovídající sociologický reprezentativní výzkum o domácím násilí v České republice, který by přinesl oficiální údaje o stavu domácího násilí v naší zemi. Ten provedla až agentura STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a společnost Philip Morris ČR a.s. v roce 2001.

V osobním dotazníkovém šetření odpovídalo anonymně 1 724 respondentů - obyvatelů České republiky starších 15 let, kteří byli vybráni podle pohlaví, věku, vzdělání, regionu a velikostního pásma bydliště.

Agentura se ve výzkumu zaměřila na tři základní oblasti. Při šetření zjišťovala, jaké má veřejnost povědomí, postoje a zkušenost s domácím násilím mezi partnery.

VÝSLEDKY SOCIOLOGICKÉHO VÝZKUMU (STEM, 2001)

- Studie ukázala, že 80% občanů, kteří jsou starší 15 let, zná pojem „domácí násilí“, pouze 5% z nich ale ví, jak se proti domácímu násilí bránit.
- Dvě třetiny dotázaných věří, že domácí násilí nemohou mít na svědomí ti lidé, kteří na veřejnosti působí a také se chovají slušně.
- Agentura rovněž zjišťovala, jakou představu má veřejnost o oběti domácího násilí. Tři pětiny respondentů odpověděly, že týráním se většinou týká slabých a bojácných žen, které si nechají všechno líbit.
- Že by byl problém domácího násilí pouze zveličovaný feministkami, se nedomnívají dvě třetiny respondentů. Dotázání jej naopak považují za vážný jev, který je třeba ve společnosti řádně řešit.
- Téměř všichni dotázaní se shodli, že domácí násilí společnost nemůže tolerovat, protože v silách rodiny není, aby tento problém vyřešila sama.
- Podle 79% respondentů by okolí oběti (příbuzní, sousedé, lékaři, policie) nemělo zůstat lhostejné k tomuto problému.
- Každý druh Čech by ale váhal, zda by oběti domácího násilí skutečně pomohl.

- Z doslechu mají zkušenost s domácím násilím tři pětiny populace starší 15 let. Čtvrtina dotázaných se tímto problémem setkala přímo, a to buď jako svědek, oběť nebo násilník.
- Každý šestý občan přiznal, že ve svém partnerském vztahu zažil násilí, což je dohromady 13% všech dotázaných, 3% občanů se přiznala k roli agresora. Podle tohoto výzkumu by se domácí násilí týkalo minimálně 16% obyvatelstva.³
- Z celkového počtu lidí, kteří byli ochotni hovořit o osobních zkušenostech s tímto jevem, 68% uvedlo, že násilí mezi partnery se většinou opakuje.
- Domácí násilí mívá charakter fyzického i psychického teroru (50%), následuje násilí fyzické (23%), psychické (15%). Kombinaci fyzického, psychického a sexuálního násilí potvrdilo 11% dotázaných. Pouze sexuální násilí se týká 1% respondentů.
- Domácí násilí se ve většině případů odehrává v přítomnosti dětí (69%).

³ Tento údaj je však pouze orientační. Odpovídá množství lidí, kteří byli ochotně otevřeně vypovědět. Podle odborníků je skutečný výskyt domácího násilí zřejmě mnohonásobně vyšší.

3. Násilí

„Nikdy jsem nepochopila, proč se nás nikdo nezastal. Mé ztrápené matky, která nevěděla, kudy kam, zmlácené a s bolavou duší. Nechápu dodnes, kde se v lidech bere taková zloba...“

Anonym⁴

Za násilí lze považovat každé patologické chování, při němž jedna nebo více osob způsobuje ať už psychickou či fyzickou újmu druhému člověku – oběti (nebo obětem). Patří sem útoky psychického i fyzického rázu, ale také samotné vyhrožování násilím. Důvodů, proč k násilí dochází, existuje samozřejmě mnoho. Jednání osoby útočníka může být vědomé či nevědomé a podle tohoto hlediska lze posuzovat jeho vědomý či nevědomý úmysl ublížit či poškodit druhého člověka.

Přestože by násilné chování mělo být právně definované jako nepřijatelné, samotný pojem násilí není v českém právu zatím explicitně stanoven. V důsledku této skutečnosti je trestněprávní jednání posuzováno jako jednotlivé přestupky a trestné činy.

Pouze v § 89 odst. 6 TrZ je uvedeno, že trestný čin je spáchán násilím i tehdy, pokud je spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti. Podle komentáře se ale nejedná o samotné násilí, ale vztahuje se jen na situace, kdy se násilí stává prostředkem k dosažení nějakého cíle.

Násilí lze rozdělit na absolutní a kompulzivní. Absolutní násilí označuje situace, v nichž chybí vlastní jednání a vůle oběti.

Domácí násilí je proto možné zařadit spíše do kategorie kompulzivního násilí, prostřednictvím kterého násilník nechce ovládnout vůli oběti, ale působí na její psychiku s cílem přinutit ji k nátlaku doprovázeným fyzickým týráním. Agresor pak pokračuje ve svém chování tak dlouho, dokud nad obětí nezíská psychickou i fyzickou převahu.

⁴ Porovnej: Řehoř A., Domácí násilí jako společenský problém, Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004, str. 3

3. 1. Násilná kriminalita

Násilná kriminalita, která se zabývá samotným fenoménem násilí, patří do obecné kriminality. Zahrnuje v sobě násilné trestné činy, šikanu, mobing a domácí násilí. Podle dosavadních šetření za násilím stojí agrese, tedy tendence ubližovat druhým nebo sám sobě, tzv. autoagrese (sebeпоškozování, sebevražda).

Původ agrese u násilníků společenské vědy popisují různými způsoby. Sociologie říká, že za násilím stojí nevhodné sociální procesy. Podle psychologie se jedná o patologický způsob interakce mezi několika osobami, nebo jednotlivcem a společností. Psychiatrie považuje agresi za druh deviace.

Chování agresivního jedince v jeho okolí mívá destruktivní a manipulativní charakter. Násilník zpravidla používá verbálního i fyzického násilí.

3. 2. Domácí násilí

„Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoli čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.“

Doporučení Rady Evropy R (85) 4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985⁵

Pojem „domácí násilí“ byl odvozen z anglického termínu „domestic violence“ a týká se všech rodinných a partnerských vztahů (mezi dospělými, dospělými a jejich dětmi, dospělými a prarodiči apod.). Jedná se o patologický sociální jev rozšířený po celém světě, který má svým charakterem dalekosáhlé důsledky nejen pro život rodiny a všech jejích členů, ale také pro fungování celé společnosti.

Ještě v nedávné době bylo domácí násilí považováno za jev, který se naší republiky dotýká jen okrajově a zažívá jej jen malé procento lidí. Jednalo se však o domnělý mýtus, který již našťastí vyvrátily studie, statistiky i otevřené zpovědi obětí.

Ve skutečnosti je domácí násilí jednou z nejrozšířenějších forem násilí, u něhož je však na rozdíl od jiných typů násilných činů snížena možnost kontroly, protože k němu dochází v soukromí domácností. Měl by to ale být zejména právní stát, který by měl v ústavě zakotvit ochranu zdraví, života a lidské důstojnosti všech obyvatel.

⁵ Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 14

Z dosavadních statistik vyplývá, že 90% procent obětí domácího násilí jsou ženy, kterých se tento problém tedy týká v největší míře. Právě proto bývá tento jev nejčastěji spojován s tzv. intimním (partnerským) násilím, ke kterému dochází mezi současnými či bývalými partnery. Násilí v domácnostech jsou ovšem také vystavování děti, rodiče, senioři a v určité míře i muži.

Většina lidí se domnívá, že k domácímu násilí dochází především v sociálně slabých a nevzdělaných rodinách. Jedná se však o jeden z omylů, neboť domácí násilí, jak ukázaly statistiky, zasahuje do všech společenských vrstev. Podle sociologických výzkumů není výskyt násilí mezi partnery či v rodině závislý na dosaženém vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickému původu.

Jak ukazuje graf č. 4, zastoupení mužů i žen (agresorů a obětí) se středoškolským vzděláním je dokonce mnohem vyšší než těch lidí, kteří mají pouze základní vzdělání. Domácí násilí se zároveň týká i lidí s nejvyšším, tedy vysokoškolským vzděláním.

Domácí násilí se ve většině případů odehrává za zdmi domova, je opakované, má stupňující se tendenci a objevuje se v různých podobách. Nejčastěji se jedná o násilí vůči partnerům či rodinným příslušníkům, psychické či emocionální násilí, vyhrožování, zanedbávání výchovy dětí, trýznění seniorů, týrání svěřené osoby, sexuální zneužívání, incest apod.

Dominantním prvkem domácího teroru se často stává šikanování psychického rázu. Jsou to většinou muži, kteří využívají svoji oběť a její strach. Ta pak často musí provádět činnosti, které by za jiných okolností nedělala nebo přichází o svoji svobodu. Z hlediska legislativy se jedná o typický zásah do osobnostních práv druhé osoby. Agresor tímto způsobem posiluje svoji dominantní roli ve vztahu, zatímco oběť se dostává do submisivního postavení.

3. 3. Násilí na ženách

„Ložnice pro mě začala být místem, ze kterého jsem měla strach“.

Anonym⁶

Za násilí na ženách je považováno týrání fyzického, psychického nebo sexuálního rázu, které se odehrává v intimitě soukromí partnerského vztahu. Incidentsy se často opakují, stejně tak sílí jejich intenzita. Problémem u obětí rovněž zůstává citová angažovanost, která brání včas řešit narušený vztah.

Příběhy týraných žen jsou mnohdy nelidské, možná i proto, že tyto ženy se dlouho o svém trápení bály mluvit.

Za domácí násilí však nejsou považovány spory, jednorázové incidenty nebo vzájemné hádky mezi partnery. Pro domácí násilí je charakteristická jednostrannost, tj. zpravidla u něj nedochází k výměně rolí mezi agresorem a obětí.

Násilí na ženách tvoří největší podíl domácího násilí, většina obětí (90–95%) jsou ženy. Podle zahraničních pramenů trpí týráním ze strany partnera každá pátá až desátá žena.

Reprezentativní výzkum, který v roce 2003 provedl Sociologický ústav AV ČR ve spolupráci s Filosofickou fakultou UK, přinesl alarmující výsledky. Zjistilo se, že s některou z forem domácího násilí přijde do styku 38% českých žen.⁷

Ještě před několika desítkami let bylo domácí násilí považováno za čistě soukromou záležitost žen, které jím trpěly. Předpokládalo se, že násilí je pouhým ukazatelem na problémy odehrávající se čistě v partnerské komunikaci, a také proto nebylo příliš posuzováno a řešeno ze strany policie i státu.

Není pravdou, že by přibývalo domácího násilí, jak se objevuje v některých sdělovacích prostředcích. Ve skutečnosti se jen více otevřeně hovoří o případech, na které dříve nikdo neupozornil.

V západním světě se diskuse na téma týraných žen otevřela záhy po skončení druhé světové války. K tomu přispěly nejen politické a hospodářské změny, ale také nastupující proud ženské emancipace.

⁶ Porovnej: Řehoř A., Domácí násilí jako společenský problém, Brno: IMS Brno, 2004, str. 36

⁷ Porovnej: ww.rosa-os.cz, sekce CO JE DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí některé sociologické studie hodnotí jako tzv. patriarchální terorismus, tedy násilí páchané muži na ženách. Tato tyranie se často opakuje a její důsledky mohou být opravdu velmi vážné.

Podle této genderové teorie muži chtějí ovládat své ženy po všech stránkách. Většinou je fyzicky týrají, vyhrožují jim, nedovolí svobodně nakládat s finančními prostředky, izolují je od přátel a okolního světa, citově vydírají a často i znásilňují.

V USA se o násilí v rodinách začíná hovořit přibližně od 70. let minulého století. Tehdy se začíná více mluvit o týrání a znásilňování, ke kterému dochází v partnerských vztazích a na základě toho vznikají i první azylové domy pro ženy, které hledají útočiště před svými muži – tyrany. Problematika domácího násilí se tak neřeší pouze individuální formou, ale i v rámci celé společnosti.

Odborníci se domnívají, že v zemích Evropské unie trpí násilím ze strany svých partnerů cca 42 - 56 miliónů žen a dívek z celkového počtu 170 miliónů.⁸

Obecně lze říci, že domácí násilí je nepřijatelné chování v partnerském vztahu nebo širší rodině, které se vyznačuje dominantním chováním agresora s cílem ovládnout oběť, která se dostává do submisivního postavení. Domácí násilí má ve většině případů podobu fyzického, psychického, sexuálního chování trýznění, sociální a ekonomické izolace.

Fyzické násilí má u oběti za následek hematomy, otřesy mozku, zlomeniny žeber, lícních kostí, zhmožděné obratle, přeražený nos, přeražené zuby, šité rány v obličeji nebo prasklý ušní bubínek apod. (graf. č. 7).

Vážné případy domácího násilí končí tragicky. Kromě trvalých psychických i fyzických následků může skutečně dojít i ke smrti oběti. 70% žen, které byly zavražděny, zemřelo rukou svého násilného partnera. Mnoho žen, které trpí či trpěly domácím násilím uvedlo, že uvažovalo o sebevraždě nebo ji kvůli týrání ze strany partnera uskutečnilo.

⁸ Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 38

3. 4. Specifika domácího násilí

„Domácí násilí je popřením toho, co rodina znamená, znehodnocuje základní lidské hodnoty a ponižuje základní lidská práva.“⁹

Okolností, za jakých dochází k domácímu násilí, do jisté míry určují jeho charakter. Násilí se odehrává přímo v domácnosti, která by ve skutečnosti měla být místem jistoty, ochrany a zázemím pro oba partnery i celou rodinu. Místo toho se však domov postupně stává působištěm krutého teroru mezi agresorem a obětí. Mezi nimi rovněž zpravidla existuje citový vztah, muž se ženou buď žije ve společné domácnosti jako druh s družkou nebo se jedná o právoplatné manžele či ex-manžele. Vedle toho agresor a jeho oběť poji společné bydliště, děti, příbuzní i majetek včetně ekonomických závazků.

Problematickým faktem proto jistě zůstává to, že oběť bývá na svém trýzniteli často finančně, a tedy existenčně závislá.

Pro domácí násilí bývá typické, že nevzniká náhle, ale rozvíjí se postupně během delší doby. Jeho první příznaky jsou přitom natolik nenápadné, že si jich oběť zpočátku ani nemusí všimnout. Jedná se například o drobné náznaky psychického ponižování, kontrolu aktivit mimo rodinu, izolaci od přátel, společnosti a zájmů. Pokud však žena počínající psychický útlak nepozná, a tudíž jej včas nezastaví, opakuje se a jeho intenzita se ve většině případů také stupňuje.

Přesto v mnoha takto patologicky narušených vztazích nemusí a také nedochází k násilí neustále. Spíše se jedná o střídání dvou fází. Při té první spolu partneri žijí víceméně běžným způsobem, který po nějaké době nahradí období trýznění, útlaku a násilí. Ve vztahu agresora a oběti může být stále přítomna láska. Žena – oběť, která většinou svého muže nějakou dobu i přes počáteční násilnické excesy miluje, se na jedné straně svého trýznitele obává, na druhé straně z nejrůznějších důvodů doufá, že se věci urovnají a vztah bude fungovat stejně jako dřív. Trýznitel navíc oběti promyšleně slibuje, že podobné situace se již nebudou opakovat a že zlepší svoje chování. K tomu však ve většině případů nedochází.

⁹ Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 20

Za všechno, co se děje ve vztahu mezi obětí a násilníkem, se žena pochopitelně stydí a málokdy se svým trápením někomu svěří. Pro její situaci je typické snížené sebevědomí, bezmocnost a bezradnost, stejně jako citová vazba k pachateli, která jí brání odejít. Ten jí v pozdějších stádiích patologické vazby často vyhrožuje dalším ublížením či smrtí v případě, že jej opustí. Díky těmto faktorům se oběť takřka nedokáže bránit.

I když je v některých případech alkohol považován za jednu z příčin domácího násilí, není tomu tak. Alkohol se sice může snadno stát „spouštěcím prvkem“, pachatel by jej ale neměl používat jako výmluvu pro svoje neodpustitelné chování. Agresori ostatně málokdy otevřeně přiznají, že svými činy ublížili partnerce. V souvislosti s tím se snaží svoji odpovědnost přenést za oběť, kterou často obviňují. Tímto způsobem si potvrzují moc a nadvládou, kterou mají nad obětí. Navíc stále postupují ve stejném vzorci chování, kdy potřebují cítit absolutní moc a kontrolu, kterou mají nad obětí. Pokud však partnerku vystavovali psychickému či fyzickému teroru, jejich chování není omluvitelné ničím.

Ženy se také často obávají toho, že jim jejich okolí nemusí věřit. Rodina si takový problém neumí představit nebo nechce uvěřit kruté realitě. Pokud na ženě nejsou patrné jasné stopy po fyzickém násilí, je pro ni těžké dokázat, že trpí násilím psychickým.

Přesto ženy – oběti od svého trýznitele paradoxně neodcházejí snadno. Jedním z důvodů bývá citový vztah, který žena k muži zpravidla má. Ve většině případů také omlouvají násilníkové chování nebo chybu hledají v sobě, čímž se snaží zachránit rodinné zázemí nejen pro sebe, ale hlavně pro děti. Žena se rovněž může obávat samostatného života, na který doposud nebyla zvyklá.

V pokročilejších stádiích domácího násilí ženě v odchodu brání obavy z dalších, mnohem horších fyzických útoků, zastrašování a vydírání. Dokonce ani odchod nemusí tíživou situaci vyřešit, protože trýznitelé často svoje oběti pronásledují a snaží se pokračovat ve svém chování.

Mezi agresorem a obětí totiž vzniká zvláštní druh vztahu – jedná se o vztah nadvlády udržovaný promyšleným nátlakem. Násilník na jedné straně oběti odebere moc, izoluje ji a vyvolává pocit hrůzy, na druhé straně ji „odměňuje“ příležitostným příjemným chováním, sliby či drobnými dárky.

Domácí násilí má však další aspekt a tím je přítomnost dětí, které se stávají častými svědky teroru otce (nebo otčima) vůči matce. Tu vidí v pozici, kdy je bita a

ponižována, a proto se následně cítí vyděšeně a bezmocně. Pro jejich další vývoj tyto zkušenosti mohou přinést buď silné uzavření se do sebe nebo model agrese, který opakují ve vlastních vztazích.

Po dlouhotrvajícím násilím oběti trpí řadou psychosomatických obtíží, mezi které patří např. poruchy spánku, úzkosti, bolesti žaludku, poruchy příjmu potravy. Oběti mají velké výkyvy nálad, časté jsou deprese, některé ženy uvažují o sebevraždě nebo se o ni dokonce pokusí. Domácí násilí v ženě zanechává především hluboké psychické rány a poznamená ji na celý život. Její důvěra v samotné ženství i ve fungující vztah s mužem bývá vážně narušena.

3. 5. Druhy násilného jednání v rodině a domácnosti¹⁰

• Fyzické násilí

Patří sem fackování, bití pěstmi, strkání, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní nebo nožem, házení předmětů, znehybňování oběti např. přivazováním, zatlačováním do kouta apod.

• Psychické násilí

Mezi psychické násilí řadíme ponižování, slovní týrání, zesměšňování před rodinou i na veřejnosti, neustálá kontrola všech aktivit, výslechy, vyhrožování zmrzačením nebo zveřejnění hanlivých údajů o oběti.

• Sexuální násilí

Týká se všech sexuálních činů, ke kterým je oběť agresorem donucena proti svojí vůli.

• Ekonomické násilí

Při ekonomickém týrání je oběti odepřeno právo svobodně nakládat s vlastními či rodinnými finančními prostředky.

3. 6. Formy násilného jednání:

• Sociální izolace

Trýznitel se tímto způsobem snaží získat absolutní dohled nad životem svojí partnerky. Tu se většinou snaží uzavřít před okolním světem, zakazuje jí stýkat se s přáteli, či dokonce příbuznými. Partnerka nesmí nikomu telefonovat, sama vycházet

z domu, podle vlastního uvážení nosit oblečení, číst literaturu, sledovat televizi, rádio či se věnovat svým zájmům. Její život je naopak zcela pod dohledem násilného partnera.

● **Zastrašování**

Řadíme sem všechny verbální i neverbální techniky, kterými se agresor pokouší získat absolutní nadvládou nad svojí partnerkou (či partnerem). Ten před obětí demonstruje vlastní sílu, vyvolává pocit strachu, křičí. Ženě vyhrožuje, že opustí rodinu, zavraždí ji nebo děti, spáchá sebevraždu nebo ji nechá hospitalizovat v psychiatrické léčebně.

● **Vyčerpání**

Trýznitel po oběti požaduje plnění nesmyslných úkolů, brání jí ve spánku nebo odepírá základní potraviny a tekutiny. U oběti poté zákonitě dochází k psychickému i fyzickému vyčerpání.

● **Citové vydírání**

Patří sem nadávky, neustálé kritizování a také vyvolávání pocitu viny za vzniklou situaci mezi tyranem a obětí. Tyto fáze se střídají s obdobími, kdy se agresor k ženě chová laskavě a vlídně.

● **Ekonomické týrání**

Další ze způsobů, jak násilník nad obětí získává psychickou převahu. V některých případech agresor oběti nedovolí, aby měla zaměstnání, a tudíž vlastní příjem. Zároveň jí přiděluje pouze kapesné, čímž vytváří podmínky, aby jej o finance žádala. Muž ženě často znemožní nakládání s rodinnými finančními prostředky nebo jí záměrně neposkytuje peníze na chod domácnosti. Partnerka i děti poté trpí hladem, chladem, nedostatkem oblečení a hygieny. Muž například neplatí nájem a také často nereflktuje potřeby dětí.

● **Vydírání**

Svoji oběť násilník vydírá hlavně přes děti, před kterými o ní hovoří jako o špatné matce (nebo otci). Trýznitel děti rovněž navádí proti druhému rodiči, chová se vulgárně a násilně, často používá různé výhrůžky.

● Zneužívání „práv“ muže

Násilník používá nadřazené a povýšené chování muže, který si své ženy neváží a zachází s ní ponižujícím způsobem. Oběti odpírá jakékoli právo o čemkoli rozhodovat a vést tak svobodný život.

3. 7. Teorie příčin domácího násilí¹¹

Existence domácího násilí rozpoutala diskusi nejen mezi laiky, ale také mezi odborníky. Právě oni sestavili několik teorií, jež se snaží popsat možné příčiny domácího násilí.

Individuální teorie

Individuální teorie se zabývá zejména lidskou psychikou, individualitou osobnosti a psychopatologickými projevy obou partnerů. Zkoumá individuální faktory psychik agresora i oběti, osobité rysy osobnosti nebo psychopatologii osobnosti. Přesto zatím nebyly zjištěny faktory, které by vysvětlily týrání mezi partnery.

Sociálně-psychologické teorie

Tato teorie bere při vzniku domácího násilí v potaz některé sociálně-psychopatologické faktory, které mohou mít vliv na lidskou psychiku, např. zážitky z dětství. Přesto se tato domněnka potvrdila ve více případech u mužů než u žen. Ty si ze zkušeností s domácím násilím většinou berou ponaučení a podobně založeného partnera si již nevybírají.

Sociálně-kulturní teorie

Někteří odborníci se domnívají, že za vznikem intimního násilí stojí sociálně-kulturní faktory. Na vzniku týrání v partnerských vztazích a rodinách se podle tohoto předpokladu mohou podílet kulturní zvyklosti, které mají vliv na rodinné vztahy v dané společnosti.

¹⁰ Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 20-21

¹¹ Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 55-56

Feministická teorie

Další teorie pracuje s hypotézou genderové nerovnováhy mezi ženou a mužem, který se ve vztahu snaží získat mocenskou převahu. Agresor se ženou nejedná jako s rovnocennou partnerkou, ale naopak se snaží kontrolovat a řídit veškerý její život.

3. 8. Rizikové faktory vzniku domácího násilí

Přestože problematika domácího násilí se vyskytuje napříč všemi sociálními vrstvami, existuje několik rizikových faktorů, které mohou přispívat ke vzniku a rozvoji domácího násilí (graf č. 6). Mezi ty nejčastější a nejpravděpodobnější patří nerovnost pohlaví, mladší věk agresorů a obětí (18 – 30 let), nižší sociální postavení, partnerská odluka, kriminální chování, etnické otázky, nezaměstnanost, drogy, nemanželské soužití, nižší dosažené vzdělání (pouze ukončená základní povinná docházka), násilnické rodinné prostředí, výskyt útoku nebo násilí opakující se v současném vztahu.

3. 9. Profil pachatelů domácího násilí

Vzhledem k tomu, že neziskové organizace pracují zejména s oběťmi domácího násilí, mohou podrobnější popisy agresorů získávat přímo od nich, pokud jsou tyto ženy ochotné tímto způsobem spolupracovat a vypovídat. Další informace pocházejí např. od pracovníků soudů, genderových specialistů a ze zahraničních výzkumů.

Poznatky od žen mohou alespoň rámcově posloužit k dalšímu sledování tohoto patologického jevu. Podle žen, které přicházejí hledat pomoc v neziskových organizacích, svého partnera většinou popisují jako násilníka, který holduje alkoholu, má psychické problémy a agresivní sklony a nachází se ve věku 39 - 49 let (graf č. 5).

Bílý kruh bezpečí popisuje agresora jako muže, který pochází ze všech socioekonomických, etnických, rasových, náboženských skupin, je žárlivý, majetnický, izoluje partnerku od rodiny a přátel, kontroluje její život, užívá drogy či alkohol, zlehčuje závažnost násilí a v soukromí se chová jinak než na veřejnosti.

Agresivní partneři často jednají vypočítavě, lžou ostatním a snaží se o sobě vytvořit ideální obrázek milujících manželů a vzorných otců. Protože bývají mnohdy nadprůměrně inteligentní, dokáží zmást i odborníky.

Podle genderových studií byli násilníci často ovlivněni buď nevyhovujícími vztahy s otcem (choval se násilně) nebo jeho úplnou absencí. Jejich rodinné prostředí lze označit jako patriarchální. Tito muži věří v nadřazenost mužů nad ženami a mohou trpět nízkým sebevědomím. To, že jejich chování není správné, si málokdy sami přiznají. Vinu spíše svalují na partnerku, kterou obviňují z toho, že za vzniklou situaci může ona. Tato tvrzení pak většinou doloží nicotnou či nesmyslnou poznámkou na adresu partnerčina chování. Někdy jsou agresori popisováni podle způsobu týrání, kterým pachatel nejčastěji ubližuje svojí ženě. Jedná se např. o typického žárlivce, lháře, vyděrače, sexuálního násilníka či psychického utlačovatele.

Obecně lze pachatele intimního násilí popsat jako sobeckého muže s nízkou empatií, který se buď silně podhodnocuje nebo má naopak vysoké sebevědomí, chybí mu pocity viny, bývá impulzivní, zrádný a má sklony manipulovat ostatními. Tito muži myslí pouze na sebe, nechápou proč by měli pomáhat slabším lidem, v životních situacích se chovají tvrdě a nesmlouvavě.

Psychologové rovněž zkoumají rozdíly mezi domácími násilníky a běžnými kriminálníky. Podle nich existuje čistý domácí agresor (který se ovšem na veřejnosti zpravidla chová slušným způsobem), generalista, který se násilně chová jak doma, tak na veřejnosti, situační domácí agresor (k nepatřičnému chování v domácnosti u něj dochází jen občas), pachatel intimního násilí, který užívá drogy či alkohol a sadistický pachatel, který se však vyskytuje spíše výjimečně.

3. 10. Profil obětí domácího násilí

Nejčastějšími oběťmi domácího násilí bývají ženy, děti a starší lidé. Typologii obětí lze sestavit podle několika kategorií. Hodnotí se její pohlaví, věk, vztah s útočником či životní styl. Další rozdělení vychází z postoje a chování oběti vůči agresorovi. Násilný trestný čin může ovlivňovat fakt, že oběť a násilník se mezi sebou dobře znají a jejich vztah může mít i vliv na vznik intimního násilí. V některých případech může oběť vědomě či nevědomě způsobit příčinu útoku.

Podle statistik ROSY, o.s. (v roce 2005 poskytlo občanské sdružení ROSA pomoc 197 ženám, na krizovou linku zavolalo 6450 žen), domácím násilím většinou trpí ženy ve věku mezi 30 - 44 lety (graf č. 5), které bývají matkami malých dětí. Ty jsou nejčastěji v předškolním či školním věku.

Necelá polovina žen měla dokončené středoškolské vzdělání a čtvrtina dosáhla vysokoškolského vzdělání (graf č. 4).

Více než 25% žen žilo s násilným partnerem delší dobu, většinou šest až deset let, pětina žen pak jedenáct až patnáct let.

Zkušenost s domácím násilím obětí přináší potíže na fyzické, psychické i ekonomické úrovni. Emocionální újma není měřitelná, zasáhne však oběť na celý zbytek života. Žena ztrácí pocit bezpečí v domácnosti, místě, které by za běžných okolností mělo být útočištěm před okolním světem. S existencí násilí ve vztahu přichází pocity sebeobviňování, smutku, vnitřní bolesti, bezmocnosti, rozčarování, zneuctění a nespravedlnosti.

Týraná žena často působí vystrašeným, tichým až pasivním dojmem, hůře komunikuje, nebo se naopak model agresivity přejímá a chová se útočně.

V mnohých případech žena nemá dostatek finančních prostředků nejen pro sebe a svoje děti, ale ani pro právní zastoupení v případech, kdy na partnera podá trestní oznámení.

Jen v málo případech domácího násilí žena ihned zareaguje a začne rychle a efektivně řešit vzniklý problém tak, jak by sama chtěla nebo si představovala. Obvykle váhá, přeje si dětem zachovat úplnou rodinu a kvůli citové vazbě ani nedokáže včas informovat nejbližší okolí či policii.

Důvodů, proč žena od agresivního partnera neodejde, je několik. Zpočátku může doufat, že nastalá situace se časem upraví a zlepší, oběť má rovněž tendence pachateli pomáhat, v horších případech intimního násilí se obává následků, které by po rozchodu mohly přijít ze strany partnera. Žena se zároveň obává odpovědnosti za samostatnou výchovu dětí a možných finančních problémů, do nichž by se coby matka samoživitelka mohla dostat.

4. Aktivity státní správy při řešení problematiky domácího násilí

Problematice domácího násilí se prostřednictvím Odboru prevence kriminality věnovalo Ministerstvo vnitra ČR, které podporovalo návrh neziskových organizací volně sdružených v Koordinačním kruhu proti násilí na ženách. Jednalo se o úspěšně schválený zákon § 215 trestního zákona Týrání osoby tak s využitím dlouhodobého opakování intimního násilí.

V roce 2001 Odbor prevence kriminality připravil Veřejnou informační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí (viz příloha č. 12). Cílem kampaně bylo přesvědčit laickou i odbornou veřejnost o závažnosti domácího násilí.

V základním dokumentu je uvedeno, že demokratického fungování společnosti je rovné zacházení s muži i ženami a že Česká republika chce tuto zásadu fakticky prosadit nejen v souvislosti ve vstupem ČR do Evropské unie. Kampaň se opírá o dokument Priority a postupy vlády při prosazování rovností mužů a žen, který byl schválen vládním usnesením č. 236 ze dne 8. 4. 1998. V něm je vyjádřena nutnost řešit násilí na ženách, jež podpořilo Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí a zmocněnec vlády ČR pro lidská práva.

V souvislosti s tím vznikla specializovaná webová stránka, kde byly uveřejněny obecné údaje o domácím násilí, byla vysvětlena podstata problému, konkrétní rady pro oběti domácího týrání, kontakty na organizace, azylové domy, poradenská centra apod.

Na závěr dokumentu vláda uvedla, že je potřeba domácí násilí uznat jako vážný problém, přihlásit se k odpovědnosti za jeho řešení a přijmout taková opatření, která pomohou s řešením tohoto jevu.

Dále ministerstvo přineslo základní informace o jevu policistům ve specializovaném čísle časopisu Policista, ale zejména prostřednictvím tiskového servisu v médiích.

Kromě toho byl vydán bulletin „Za zavřenými dveřmi“, který se rovněž obsírně věnoval této problematice. V rámci kampaně byly vydány pohlednice s kontakty na neziskové organizace, které byly distribuovány v kavárnách, klubech, diskotékách či kinech.

V roce 2003 došlo k proškolení policistů na téma zacházení s oběťmi trestné činnosti, včetně obětí domácího násilí.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravilo v roce 2001 proškolení 4 500 učitelů základních a speciálních škol v rámci programu zavádění sexuální výchovy a prevence komerčního sexuálního zneužívání. K tomuto účelu byla vydána metodická brožura a videokazeta.

Již od začátku roku 2002 bylo novelou trestního řádu došlo k částečnému zlepšení postavení obětí domácího násilí. Od té doby již není potřeba souhlasu oběti s trestním stíháním pachatele. Ten díky tomu nemohl vyvíjet citový nátlak na partnerku, kterou chtěl mnohdy obměkčit, aby trestní oznámení stáhla.

Problematiku násilí v rodinách zkoumal i Institut pro kriminologii a sociální prevenci, který se zaměřil na Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Výzkum ukázal, že je potřeba hledat adekvátní postih pro pachatele a hledat

možnosti pomoci obětem domácího násilí. Samozřejmostí jsou informační osvěty jak pro odborníky, tak laiky.¹²

5. Média a jejich funkce ve společnosti

Média patří mezi významné instituce, které hrají důležitou roli v současných demokratických společnostech, a přímo či nepřímo se podílejí na společenském, politickém, kulturním i ekonomickém životě.

Jedná se o prostředky masové komunikace, hromadné sdělovací prostředky, které sbírají, zpracovávají a následně přináší různá sdělení k publiku.

Mezi média řadíme tisk (noviny, časopisy), dále rozhlas, televize, internetové servery. Patří sem ovšem i knihy, filmy, video a audio nahrávky.

Výraz média může mít mnoho významů. V některých případech se tak označuje technologie, která publiku zajišťuje příjem sdělení, jindy jsou takto pojmenováni lidé, kteří produkují mediální obsahy (novináři, reportéři). Za média jsou ale považovány rovněž kódy, které se při komunikačním procesu užívají (jazyk).

Podle zřizovatele lze média rozdělit na státní či stranická, která jsou většinou podřízena politickým zájmům, a soukromá. Jejich hlavním cílem je finanční zisk. Tento fakt se mnohdy promítá do mediálních obsahů, u nichž převládá zjednodušování, důraz na bulvární a senzační zprávy, které mají být zárukou dobrého prodeje.¹³

Přesto hlavním úkolem médií zůstává jejich nezanedbatelný vliv na zachování demokratických principů ve společnosti. Informace o důležitých tématech by občané měli získávat právě prostřednictvím médií, která by o dané problematice měla přinášet sdělení co nejpřesněji, nejobsáhleji a pokud možno objektivně tak, aby čtenáři získali co nejvíce informací a následně si mohli vytvořit svůj vlastní názor. Jedná se o tzv. teorii společenské odpovědnosti, podle níž by média měla vždy usilovat o společensky přínosné jednání a v souvislosti s tím přinášet různorodé pohledy na svět, s výjimkou šíření násilných či protiprávních názorů a stanovisek.

¹² Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 35

¹³ Porovnej: Reifová I., Slovník mediální komunikace, Praha: Portál, 2004, str. 137-138

Dále se od médií očekává, že poskytnou prostor pro diskusi k danému problému a že budou coby „čtvrtá velmoc“ či „hlídací pes demokracie“, jak jsou někdy také nazývána, bedlivě dohlížet na dodržování demokracie ve společnosti a kontrolovat politické instituce, zda přijímají a v praxi uplatňují všechny potřebné zákonné normy.

Právě proto jsou média pro neziskové organizace pomáhající týraným ženám tolik důležitá, jejich prostřednictvím mohou oslovit laiky, odborníky i politické představitele.

Žádnou jinou cestou se jejich sdělení nemůže dostat k tak obrovskému množství lidí jako přes masová média. Pro tyto účely neziskové organizace buď samy vytvářejí tiskový servis pro novináře nebo spolupracují s PR agenturami, které pro ně média sama kontaktují.

Organizace vydávají tiskové zprávy, v nichž se vyjadřují k aktuálním otázkám týkající se práv týraných žen, informují o nejnovějších dílčích statistikách, které v této oblasti zatím citelně chybí, přinášejí příběhy skutečných obětí, představují nové publikace, které vydaly, zvou oběti do svých poradenských center apod. Jedná se o jednu z klíčových aktivit těchto neziskových organizací. Bez cíleného a dlouhodobého informování sdělovacích prostředků o tragických osudech týraných žen by dnes tato problematika jistě nezaznamenala dosavadní pokrok na společenské i legislativní úrovni. Také díky tomu se podařilo otevřít diskusi nad tématem, který byl ještě před několika lety často zlehčován a bagatelizován.

Některé zprávy a články o domácím násilí jsou mylně uvedeny tvrzením o přibývajícím domácím násilí. Ve skutečnosti ale týrání v rodinách nenarůstá, jen se tento jev objevuje častěji v médiích.

Média používají různé žurnalistické žánry, které lze obecně rozdělit na zpravodajství a publicistiku. Zatímco zpravodajství vychází z faktů a přináší věcné informace, které by měly být přesné, objektivní, aktuální, jasné a srozumitelné, publicistika pracuje s již známými fakty, které představuje v nových souvislostech, často se subjektivním přístupem autora a novými poznatky.

Aby zpravodajství bylo informačně adekvátní, mělo by být relevantní, pravdivé a srozumitelné. Zpráva bude relevantní tehdy, pokud příjemci přinese relevantní, pro něj důležitou informaci, která pro něj bude mít nějaký význam. Čtenáři dále počítají s tím, že zpravodajství bude rychlé a aktuální, různorodé (bude přinášet informace o různých aspektech života) a věcné, tj. bez subjektivního zabarvení autora. Vliv na

obsah masových médií totiž nemusejí mít jen vlastníci novin (jejich hlavním cílem je spíše hromadění finančního zisku), ale také šéfredaktoři a novináři, kteří mohou svoje názory ať už vědomě či nevědomě vkládat do celkové koncepce média či samostatných zpráv. Vlastní poznatky by proto redaktoři neměli promítat do zpravodajských útvarů, ale měli by je uplatnit spíše při tvorbě publicistických příspěvků jakými jsou např. komentář, úvaha, sloupek, úvodník, glosa apod.

Existuje mnoho teorií zabývajících se vzájemnými vztahy mezi médii a společností. Některé z nich chápou média jako instituce, které se snaží přinášet co nejvěrnější obraz společnosti v jejích mnohých podobách.¹⁴

Podle této hypotézy jsou média svědky různorodých jevů ve společnosti, o nichž přináší relevantní zpravodajství. Ve skutečnosti však pracovníci hromadných sdělovacích prostředků nemohou referovat o všech tématech, musí už jen z technických důvodů, přinášet pouhý výběr informací.

Právě proto mají pracovníci masových médií v rukou skutečně obrovskou moc a mohou v rámci teorie nastolování agendy (agenda setting) informovat o dané problematice, vytvářet o ní povědomí i vzbudit zájem u publika. Tato teorie říká, že publikum upře svoji pozornost právě k těm jevům nebo aktuálním otázkám, kterým média dají prostor. Čtenáři si pak tohoto problému budou nejen více všimnout, ale také nabudou dojmu, že se jedná o něco skutečně velmi důležitého, když se objevuje v médiích, a budou o něm pravděpodobně i více přemýšlet.

Úspěšnost agendy však záleží na mnoha faktorech. Vždy je potřeba brát v úvahu aktuální společenskou situaci, samotné médium (ne každému médiu se podaří automaticky určit agendu) a také na publiku, zda na něj budou mít konkrétní informace v danou chvíli nějaký vliv. Z toho vyplývá, že předkládané informace jistě nebudou mít stejný účinek na všechny respondenty.

Při samotném zpracovávání mediálních obsahů může docházet k tzv. stereotypizaci, v důsledku které jsou různé společenské jevy posuzovány zjednodušujícím a zobecňujícím přístupem. Jedná se o koncepty, podle nichž lidé posuzují např. umělce, Američany, vdané ženy či rozvedené muže. Na základě těchto konceptů, které však nemusí zdaleka odpovídat realitě, vzniká mnoho silně zakořeněných stereotypů ve společnosti.¹⁵

¹⁴ Porovnej: Jiráček J., Köpplová B., Média a společnost, Praha: Portál, 2003, str. 165

¹⁵ Porovnej: Jiráček J., Köpplová B., Média a společnost, Praha: Portál, 2003, str. 144-145

V souvislosti s tím se v mediálních obsazích může objevovat další jev, tzv. symbolická anihilace. Jedná se o jeden ze zjednodušených žurnalistických přístupů, při němž jsou ženy přehlíženy a vykresleny poněkud nelichotivými stereotypními způsoby oproti mužům, kteří pak zpravidla bývají popsáni mnohem pozitivněji. Genderové výzkumy potvrdily, že ženy v některých případech bývají ve zprávách zobrazeny jako méně důležité a méně inteligentní, popřípadě jejich schopnosti nejsou zcela doceněny. Analytici, kteří se snažili tuto skutečnost objasnit, došli k jednomu z možných závěrů, a sice, že většina zaměstnanců v denících jsou muži. Důvodů, proč k této skutečnosti dochází, však může být více.¹⁶

6. Význam analýzy

Domácí násilí představuje patologický jev, jehož postavení ve společnosti se vzhledem k jeho dlouhodobému opomíjení stále ještě konstituuje. Situace, při níž stát v určité oblasti nepřispívá k tomu, aby občané měli zachováni jejich základní práva a svobodu, jistě není zcela standardní. Nastolení pravidel a uzákonění účinných právních norem, které takové chování označí za nepřijatelné, lze v takovém případě považovat za jeden z nejdůležitějších kroků

Média v tomto procesu sehrála jednu z nejdůležitějších rolí. Stala se prostředníky nevládních organizací, které jako první začaly monitorovat domácí násilí a svou dlouhodobou činností iniciovaly zařazení důležitých legislativních změn do českého právního řádu. Také díky médiím se společnost dozvěděla o jevu, který dlouho patřil mezi bagatelizovaná témata.

Problematiky týrání v rodinách si dlouhou dobu nevšímaly ani politické kruhy. Mnoho let muselo docházet k intervenci neziskových organizací. Ty neúnavně lobovaly za zajištění lepší právní ochrany obětí, které se ve většině případů ne vlastní vinou dostaly do vážné osobní a rodinné situace. A byly to bohužel i některé nejtragičtější případy, které skončily smrtí obětí a které dopomohly ke hledání možností alespoň částečné eliminace tohoto patologického jevu.

Média v současné době nezpracovávají pouze ty jevy, které se dějí ve společnosti a patří k nejdůležitějším událostem ve společnosti, ale rovněž využívají v menší či větší míře témat, jež se k nim dostanou prostřednictvím PR agentur nejrozličnějších obchodních, politických i ideologických subjektů, z nichž všichni mají zájem na tom, aby o nich a jejich činnosti byla informována veřejnost.

¹⁶ Porovnej: Renzetti C., Currau D., *Ženy, muži a společnost*, Praha: Karolinum, 2003, str. 183

Rozdíl mezi nimi existuje v cíli, jaký tímto počínáním sledují. Obchodní firmy budou mít zájem na prezentaci svých výrobků a maximalizaci zisku, politické subjekty budou chtít získat přízeň voličů či upevnění svojí vládnoucí moci, neziskové organizace budou chtít prezentovat činnost vedoucí k pomoci potřebným. V posledním jmenovaném případě se beze sporu jedná o velmi prospěšnou intervenci kladoucí si za cíl dodržování základních lidských práv, demokratických principů a hledání řešení pro vážné společenské problémy. Ani tato skutečnost ani fakt, že již skutečně dochází ke změnám na poli legislativy však nemusí být dostatečnou zárukou početné prezentace dané problematiky v širším spektru médií.

Zaznamenaly tedy redakce pěti nejvlivnějších českých deníků legislativní změny vztahující se k týraným ženám? A pokud ano, informovaly o tomto jevu dostatečně? Nebo těmto skutečnostem nevěnovaly přiměřenou pozornost?

7. Metodika práce

K potvrzení nebo vyvrácení základní hypotézy, zda české deníky dostatečně referovaly o týraných ženách v souvislosti s legislativními změnami o domácím násilí v českém právním řádu, využiji kvantitativní obsahové analýzy.

K analýze bylo vybráno pět celostátních deníků. Čtveřici tzv. seriózních deníků, tj. Mladou frontu Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny a Právo jsem doplnila o bulvární list Blesk.

Základní soubor jsem ohraničila časově, od 1. června 2004 do 1. června 2005. Do vzorku byly zahrnuty i tyto dny.

U takto vymezeného souboru bylo analyzováno vše, včetně týdenních příloh (magazínů) a regionálních mutací.¹⁷

Jako jednotka analýzy byl stanoven žurnalistický příspěvek. Jednat se může o zprávu, článek, rozhovor, komentář, glosu, recenzi apod.

Zkoumány byly pouze ty příspěvky, které se nějak vztahují ke sledovanému tématu. Tyto materiály se proto musí přímo týkat problematiky domácího násilí, přičemž hlavní důraz byl kladen na obsah příspěvků. Fotografie posuzovány nebyly.

Celkem bylo hodnoceno 85 příspěvků, z toho 71 z Mladé fronty Dnes, 3 z Lidových novin, 5 z Hospodářských novin, 1 z Práva a 5 z Blesku.

¹⁷ Týká se pouze deníků Mladá fronta Dnes a Blesk, které ve sledovaném období vycházely nejen v celostátních, ale také v regionálních mutacích.

Cílem výzkumu bylo získat analýzu a podíl témat, aktérů, mluvčích v příspěvcích, které se objevily během sledovaného období v denících Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a Blesk.

7. 1. Definice sledovaného vzorku

Z hlediska žurnalistických žánrů byly zkoumány jak útvary zpravodajské, tak publicistické. Při analýze byly jednotkou výzkumu zprávy, články a další publicistické útvary (rozhovory, komentáře, úvahy, glosy, recenze apod.).

Základní soubor jednotek byl časově ohraničen přijetím novely trestního zákona (§ 215), která nově definovala samostatnou skutkovou podstatu obsahující pouze „domácí násilí“, tj. datem 1. června 2004 a 1. červnem 2005.

K analýze byl tedy zvolen jeden kalendářní rok, během kterého byl zkoumán výskyt a obsah zpravodajských či publicistických materiálů s přihlédnutím k přijaté novele zákona, k dalšímu zákonu (institut vykázání násilníka ze společného bytu či domu), který byl předložen v listopadu 2004 a poprvé projednáván v prosinci 2004, i problematice domácího násilí v obecné rovině.

V obsahu příspěvků všech pěti deníků byly zkoumány tyto kategorie:

- Kolik příspěvků vyšlo o domácím násilí – v obecné rovině a kolik z nich se přímo zabývalo legislativními změnami?
- Vyšlo více příspěvků v době, kdy byly přijaty nebo projednávány legislativní změny?
- Jaký byl žánr příspěvků?
- Kteří aktéři dostali v příspěvcích prostor?
- O čem aktéři příspěvků hovořili?
- Jakými titulky byly označeny příspěvky?
- Kteří aktéři byly v titulcích příspěvků?
- Jaké zdroje novináři používali?
- O jakých tématech v příspěvcích hovořila Mladá fronta Dnes?
- O jakých tématech v příspěvcích hovořily Lidové noviny?
- O jakých tématech v příspěvcích hovořily Hospodářské noviny?
- O jakých tématech v příspěvcích hovořilo Právo?
- O jakých tématech v příspěvcích hovořil Blesk?

8. Noviny jako médium

Noviny jsou periodicky vycházející tiskoviny, které jsou obvykle tištěny ve vysokých nákladech a jsou určeny široké veřejnosti. Většinou vycházejí denně kromě neděle a svátků na území celé republiky, některé z nich mají různé modifikace pro jednotlivé kraje. Jejich hlavním cílem je informovat publikum o aktuálním dění ve společnosti na celonárodní i regionální úrovni a pokrýt ji z pohledu mnoha oblastí společenského života, zejména na úrovni politické, ekonomické, kulturní a sportovní.

8. 1. Typy novin

Noviny můžeme rozdělit do dvou základních kategorií. Tou první je tzv. seriózní tisk, který vychází z historických událostí, k nimž docházelo v Evropě od druhé poloviny devatenáctého století. Nástup liberalismu, postupné rušení cenzury i počátky novodobé kapitalistické společnosti mimo jiné způsobily změny ve vydávání novin. Ty začaly klást důraz na „národní zájmy“, společenskou i etickou odpovědnost vůči čtenářům či snahu o objektivní zachycení reality. Přestože dnešním hlavním cílem při vydávání novin je ekonomický zisk, jsou tyto ideje u deníků stále očekávány.

Druhou kategorii představují tzv. komerční nebo také bulvární listy. Také jejich původ sahá do devatenáctého století. Tehdy začala produkce velmi laciných novin, které byly tudíž dostupné širokým masám. Tomu odpovídal i jednoduchý obsah, který svým senzacechtivým zaměřením vyhovoval i lidem bez vzdělání.

Komerční listy jsou rovněž vysoce zaměřeny k hromadění co největšího zisku a kladou hlavní důraz na krátké, šokující, senzační a zábavné zprávy často doplněné velkými barevnými fotografiemi. Politická témata bývají na okraji zájmu a jsou zpracovávána odlehčenou formou, přednost mívají zprávy ze života slavných osobností, nehod, násilí, kriminálních činů, objevují se i lechtivá témata včetně obrazového materiálu. Zprávy bývají postaveny na „příbězích obyčejných“ lidí, objektivní žurnalistika se téměř nevyskytuje.

V obou případech se jedná o deníky, jejichž zisk pochází ze dvou zdrojů. Tím prvním je samotný prodej novin, druhým jsou příjmy z placené inzerce, bez nichž by listy nemohly fungovat za běžnou prodejní cenu.

Třetím typem novin jsou deníky, které jsou distribuovány zdarma, a proto je jejich celkový zisk založen pouze na příjmech z reklamy. Pro inzerenty v tomto případě platí výhoda vysokých nákladů, které se dostanou ke čtenářům.

8. 2. Stručné profily sledovaných deníků

Mladá fronta Dnes

Patří mezi nejčtenější noviny v České republice, v žebříčku prodeji stojí na druhém místě za bulvárním Bleskem. Přestože sama sebe charakterizuje jako seriózní list, její zpravodajství bylo během několika posledních let obohaceno o prvky infotainmentu. Události tak často ilustruje na příbězích lidí nebo očitéch svědků. Styl psaní se notně zjednodušil, je barvitější a čtivější. Noviny rovněž hojně používají zprávy společenského, až senzacechtivého charakteru. Přesto nelze deníku upřít různorodost v pokrytí všech podstatných událostí, které se dějí u nás i ve světě.

Lidové noviny

Deník s bohatou tradicí byl založen na konci devatenáctého století (v roce 1893). Jeho denní průměrný prodej se pohybuje okolo sedmdesáti tisíc výtisků, čímž se v úspěšnosti prodeje řadí na předposlední místo před Hospodářskými novinami. Lidové noviny lze charakterizovat jako ideově vyhraněné s důrazem na zpravodajství a názorové publicistické útvary. Deník často přispívá k vyvolání veřejné diskuse nad aktuálními a závažnými tématy vážící se k chodu celé společnosti. Zabývá se filozofickými otázkami, stejně jako vzděláváním či sociální problematikou.

Hospodářské noviny

Hospodářské noviny se řadí mezi listy s nejmenším počtem prodaných výtisků. List klade důraz zejména na politické zpravodajství a ekonomiku, která zde získává největší prostor ze všech českých deníků. Zpravodajství se vyznačuje silnými analytickými prvky a komentáři, které se snaží danou problematiku podat z různorodého pohledu. Deník dává prostor osobním komentářům k aktuálnímu dění, vzhledem ke svému ekonomickému zaměření se však nevěnuje všem oblastem společenského života. Minoritní podíl má v novinách např. kultura či sport.

Právo

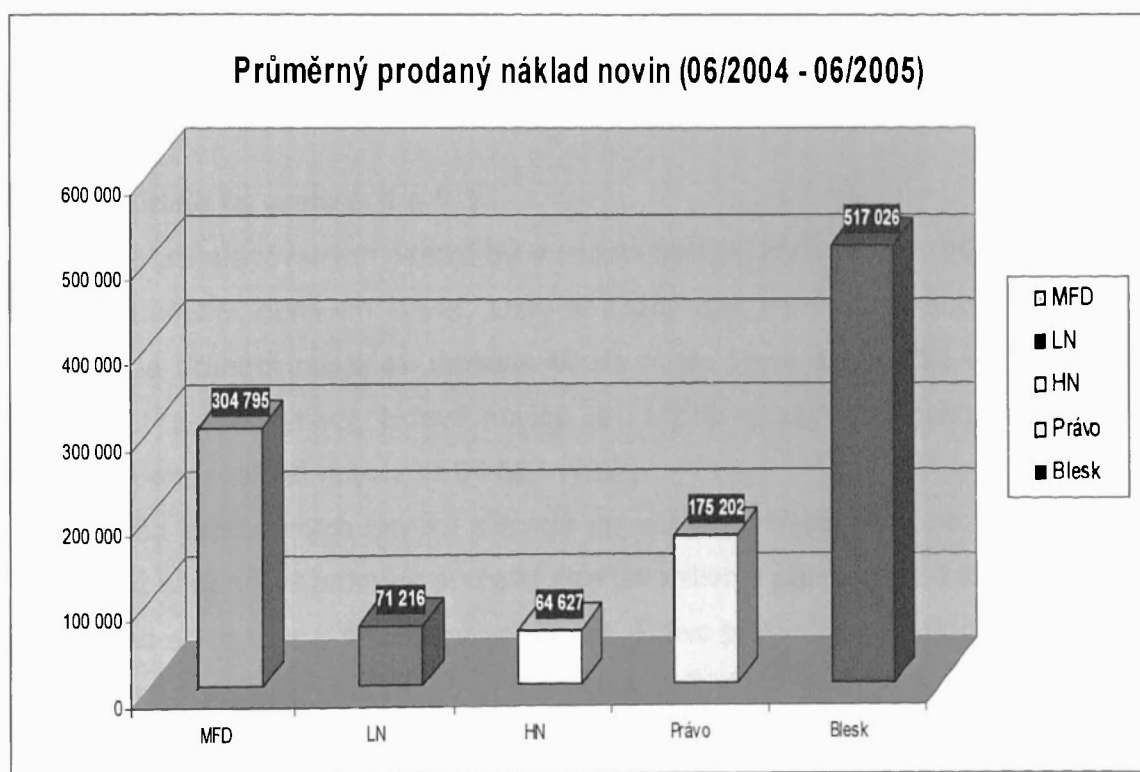
Třetím nejčtenějším listem v České republice je Právo, deník navazující na tradici někdejšího Rudého práva vycházející v komunistické éře. Dnes však Právo poskytuje ideologii nezátíženého zpravodajství, které se spíše než na zprávy ze zahraničí zaměřuje na domácí scénu. Také Právo začíná využívat prvků bulvárních novin, pomocí nichž zpracovává některé materiály, které se často trochu chaoticky

mísí se základní zpravodajskou částí. Ta poté kromě zpráv z české politické scény obsahuje nahodile aktuální informace ze šoubyznysu, světa celebrit či kuriozity.

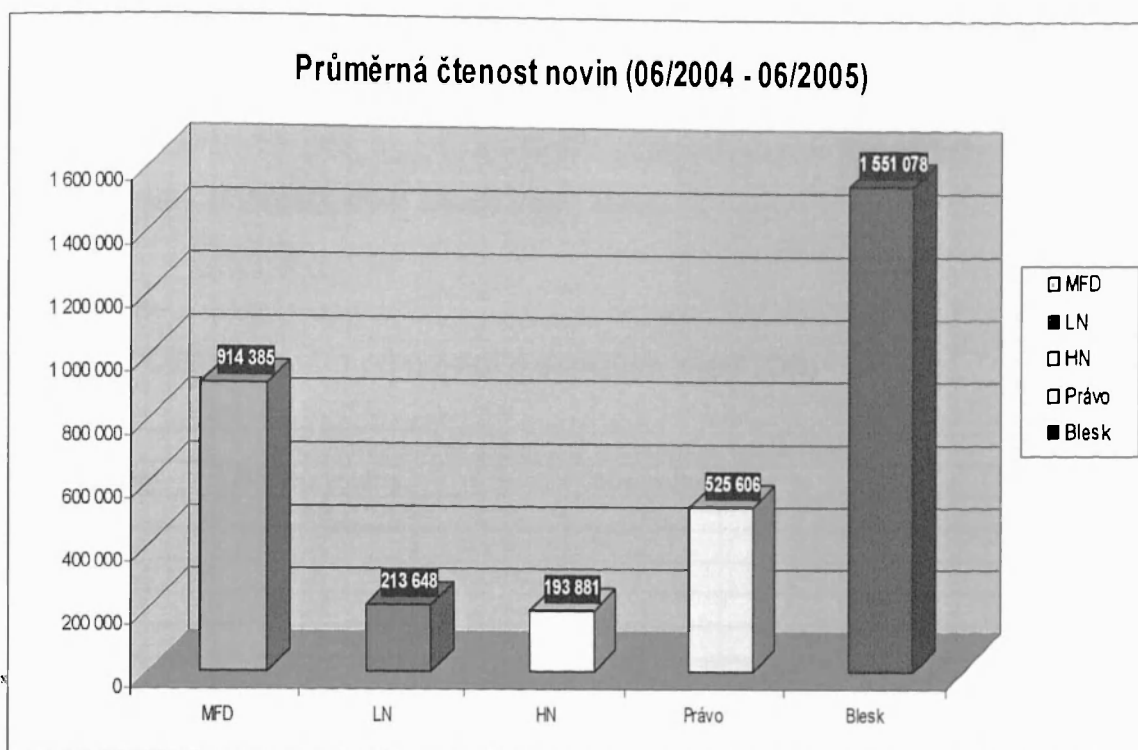
Blesk

Nejvýraznější a také nejčtenější bulvární deník funguje na českém trhu již patnáctým rokem. Veškeré materiály zpracovává značně zjednodušeným, senzacechtivým a mnohdy neseriózním způsobem postrádajícím základní etické principy žurnalistického povolání. Některé z informací ve zprávách i článkách se ne vždy zakládají na pravdě a ne všechny fotografie jsou získávány legální cestou. Dává důraz na rozsáhlý barevný obrazový materiál, zprávy zaměřené na kriminální případy, nehody, rekordy, erotiku. Ostatní zpravodajství bývá zjednodušováno.

Graf č. 1 Průměrný prodaný náklad novin (06/2004 – 06/2005)

Graf č. 2 Průměrná čtenost novin (06/2004 – 06/2005)

Základní údaje ke grafu č. 1 a č. 2

Z pětice sledovaných deníků byl v období od 1. 6. 2004 do 1. 6. 2005 nejprodávanějším deníkem Blesk, který si každý den v průměru koupilo 517 216 čtenářů. Na druhém místě se umístila Mladá fronta Dnes s 304 795 výtisky, dále Právo se 175 202 výtisky, Lidové noviny se 71 216 výtisky a na posledním místě zůstávají Hospodářské noviny se 64 627 výtisky.

Z pěti sledovaných deníků připadá největší čtenářská obec na bulvární list Blesk, jenž si denně v průměru přečetlo více jak milion a půl čtenářů, zatímco Mladá fronta Dnes se dostala k necelému milionu lidí. Právo překročilo půlmilionovou hranici spotřebitelů a počet čtenářů Lidových a Hospodářských novin se pohyboval kolem dvou set tisíc lidí.

Komentář ke grafu č. 1 a č. 2

Vzhledem k tomu, že nejvíce příspěvků o domácím násilí uveřejnila Mladá fronta Dnes, která je zároveň druhým nejprodávanějším listem, lze předpokládat, že informace o této problematice se dostaly k poměrně širokému publiku. Denní průměrný prodej ve sledovaném období činil 304 795 výtisků, což znamená, že deník

měl cca 914 385 čtenářům, při předpokladu, že jeden výtisk si kromě čtenáře přečtou další dva čtenáři.

Pokud by teoreticky stejný počet příspěvků jako v Mladé frontě Dnes vyšel v Hospodářských novinách, možný dopad na čtenáře by byl menší, neboť informace by se při průměrném denním prodeji 64 627 výtisků dostaly k 193 881 čtenářů, což je necelá pětina čtenářské obce Mladé fronty Dnes.

9. Analýza

Tab. č. 1 Celkový počet příspěvků o domácím násilí (DN)

Celkový počet příspěvků o domácím násilí (DN)						
Noviny	DN-leg.změny	v %	DN-obecně	v %	Celkem	v%
MF Dnes	18	75,0%	53	86,9%	71	83,5%
LN	1	4,2%	2	3,3%	3	3,5%
HN	5	20,8%	0	0,0%	5	5,9%
Právo	0	0,0%	1	1,6%	1	1,2%
Blesk	0	0,0%	5	8,2%	5	5,9%
CELKEM	24	100%	61	100%	85	100%

Základní údaje k tab. č. 1

Ve sledovaném období (1. 6. 2004 – 1. 6. 2005) vyšlo v pěti českých denících (MF Dnes, LN, HN, Právo a Blesk) celkem 85 příspěvků o domácím násilí, z nichž nejvíce, 71 (85%), otiskl deník Mladá fronta Dnes. Na druhé příčce skončil Blesk společně s Hospodářskými novinami s pěti materiály (5,9 %), Lidové noviny se třemi (3,5 %) a Právo s jedním příspěvkem (1,2 %).

Příspěvků, které se zabývaly legislativními změnami v českém právním řádu, však z celkového počtu vyšlo pouze 23. Největší podíl opět připadá Mladé frontě Dnes, která se této problematice věnovala v 18 materiálech (75,0 %), dále Hospodářským novinám s pěti příspěvky (20,8 %) a Lidovým novinám, které otiskly 1 příspěvek (4,2 %). Deníky Právo ani Blesk přímo o legislativních změnách v souvislosti s týráním v domácnostech veřejnost neinformovaly v žádném materiálu.

Komentář k tab. č. 1

Přestože domácí násilí patří mezi nejzávažnější trestné činy ve společnosti, deníky mu, s výjimkou Mladé fronty Dnes, věnovaly minimální pozornost.

Zejména v červnu, kdy vstoupila v platnost novela zákona § 215, noviny tuto skutečnost téměř nezaznamenaly. Na stránkách Mladé fronty Dnes bylo v červnu uveřejněno šest příspěvků, z nichž pouze dva rozebíraly domácí násilí ve spojitosti s právními změnami. První z nich vyšel 1. června 2004 v severočeské mutaci s titulkem „Domácí násilí zažila třetina Severočeňů“ a přináší stručné informace o domácím násilí, statistikách v Čechách a v Ústeckém kraji i aktivitě nevládní organizace Bílý kruh bezpečí včetně citací jeho prezidentky, Petry Vitoušové. V samotném závěru se nachází údaj o novém paragrafu trestního zákona, který tehdy začal platit a definuje pojem domácí násilí.

Druhý příspěvek byl s titulkem „Obětí násilí pomůže nový zákon“ vydán v jihočeské mutaci 3. června 2004. Jedná se o rozsáhlý materiál, který se podrobně zabývá tematikou týrání v rodinách a již podle titulku je zřejmé, že byl cíleně koncipován jako aktuální sdělení k přijetí nového zákona. Autorka článku rovněž připomíná počet případů domácího násilí v jižních Čechách, přináší názory psychologů i pracovních neziskových organizací, výpověď týrané ženy i citaci prezidentky Bílého kruhu bezpečí, Petry Vitoušové. Součástí příspěvku je praktický servis s kontakty na nejbližší poradny a azylové domy.

Jediná Mladá fronta rovněž zachovala v referování o problematice domácího násilí poměrně stabilní zájem. Ze všech sledovaných deníků tak přinesla nejvíce materiálů, kterými veřejnost informovala o týrání v rodinách.

Druhý největší počet příspěvků o domácím násilí byl otištěn v bulvárním deníku Blesk. Ve všech pěti materiálech se však list domácímu násilí věnoval pouze v obecné rovině, legislativní změny nezaznamenal ani v jediném příspěvku.

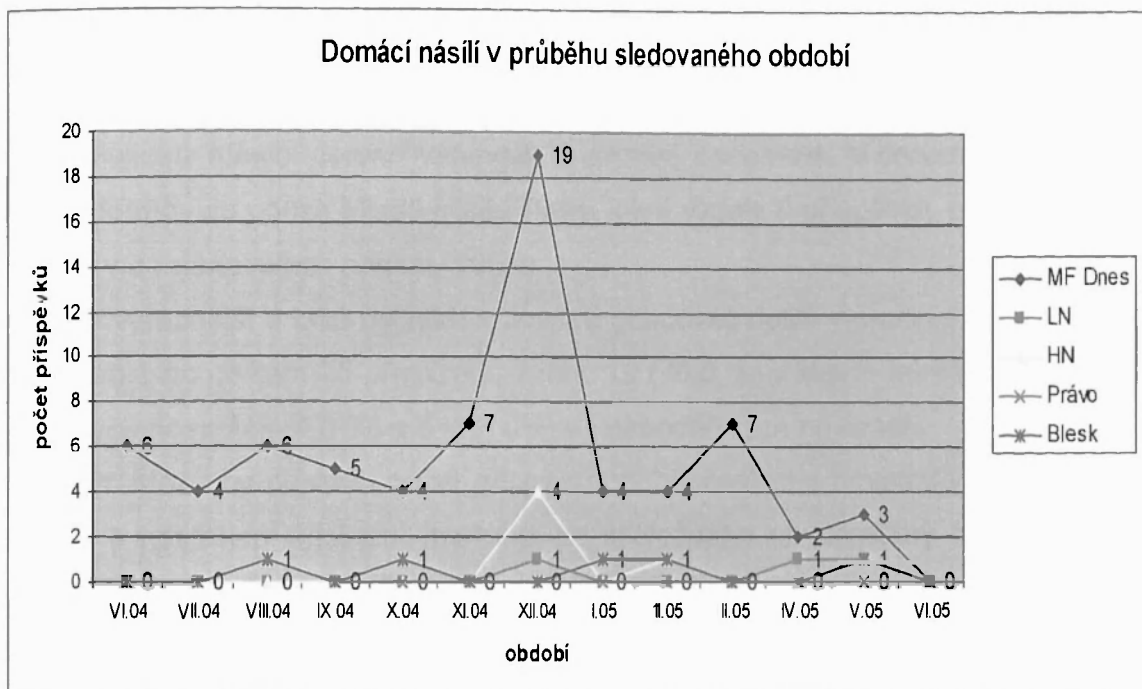
Deník Hospodářské noviny uveřejnil rovněž pět příspěvků, z nichž se všechny týkaly výhradně legislativních změn. Tři komentáře a jedna glosa, které vyšly v jediný den (10. prosince 2004) na společné stránce, rozebíraly přijetí zákona § 215, v případě čtvrtého materiálu se jednalo o rozhovor s prezidentkou Bílého kruhu bezpečí, Petrou Vitoušovou. Ta se v něm vyjadřovala k tehdy projednávanému návrhu dalšího zákona s institutem vykázání agresora ze společné domácnosti.

V žebříčku počtu otištěných příspěvků se na třetím místě umístily Lidové noviny se třemi materiály, z nichž se dva zmínily o nových zákonech a jeden sledovanou problematiku připomíná v souvislosti s jiným tématem.

Nejméně o domácím násilí referovalo Právo. Jediný příspěvek, který se tématu, a navíc pouze okrajově, týká, vyšel 7. srpna 2004 v týdenní příloze Magazin

Práva. Jedná se o rozhovor s herečkou Tatianou Vilhelmovou, která o domácím násilí hovoří v souvislosti se svojí rolí ve snímku Duše jako Kaviár. Ve filmu hraje ženu, kterou týrá její manžel.

Graf. č. 3 Domácí násilí v průběhu sledovaného období

Základní údaje ke grafu č. 3

Referování o problematice domácího násilí dosáhlo absolutního maxima v prosinci 2004, kdy vyšlo celkem 24 příspěvků, z toho 19 v Mladé frontě Dnes, 1 v Lidových novinách a 4 v Hospodářských novinách. Vzhledem ke skutečnosti, že deníky (s výjimkou Mladé fronty Dnes) tématu během sledovaného období nevěnovaly příliš prostoru, odpovídají tomu i ostatní hodnoty zachycující výskyt příspěvků v souvislosti s časovou osou. Zatímco Mladá fronta Dnes se kromě června 2005, kdy nevydala ani jeden příspěvek, držela v rozmezí 2 až 19 příspěvků za měsíc, Hospodářské noviny dosáhly maxima 4 příspěvků v prosinci 2004 a zbylé deníky vždy jen jednoho materiálu v různých měsících.

K absolutnímu minimu ve výskytu příspěvků došlo v červnu 2005, kdy ve všech denících nevyšel jediný materiál.

Komentář ke grafu č. 3

Sledováním časového vývoje lze porovnat vztah mezi skutečnými událostmi a jejich následným výskytem v médiích. Přestože některá témata jsou předem dána, ani to není záruka, že o nich bude tisk dostatečně informovat.

Novela trestního zákona § 215, která přinesla do českého právního řádu samostatnou skutkovou podstatu obsahující pouze „domácí násilí“, vstoupila v platnost 1. 6. 2004. Přestože se z hlediska problematiky týrání v rodinách jednalo o poměrně přelomovou událost, deníky jí v den, kdy byla novela přijata, i v následujícím měsíci červnu věnovala minimální pozornost. V červnu o domácím násilí informovala pouze Mladá fronta Dnes, která vydala 6 příspěvků, ostatní deníky o týrání v domácnostech nepsaly vůbec.

K výraznější a také nejvyšší kulminaci příspěvků došlo v prosinci 2004, kdy se v tisku objevilo celkem 25 příspěvků, z toho 19 (76,0 %) v Mladé frontě Dnes, jeden v Lidových novinách (4,0 %) a 5 (20,0%) v Hospodářských novinách.

Přestože by nejvyšší počet příspěvků mohl souviset s projednáváním dalšího zákona s institutem vykázání násilníka ze společného obydlí, který byl předložen v listopadu 2004 a projednáván v prosinci téhož roku, ani v tomto případě se nevěnovaly všechny příspěvky pouze této dílčí události.

Lidové noviny vydaly 17. prosince 2004 „Domácí kalendárium“ (v příloze Pátek magazín LN), kde mapují důležité události, k nimž došlo v uplynulém roce. V něm se ale ještě vracejí k přijetí zákona § 215 z 1. června 2004.

Na stránkách Hospodářských novin vyšly v prosinci 2004 čtyři příspěvky. Jednalo se o tři komentáře a jednu glosu, které byly otištěny 10. prosince 2004 na stejné straně. Dva z nich se věnovaly zákonu § 215, třetí z nich již zmínil další projednávaný návrh zákona o možném vykázání násilníka z domova a glosa byla redakčním úvodním slovem i zamyšlením nad danou problematikou v souvislosti s postavením žen ve společnosti.

Mladá fronta Dnes uveřejnila 19 příspěvků, z nichž se více jak polovina, jedenáct (58,0 %), věnovala domácímu násilí v obecné rovině, třetina (32,0 %) se vrátila k zákonu přijatému, který vstoupil v platnost v červnu, a pouze dva (11,0 %) informovaly o projednávání dalšího zákona. První z nich vyšel 21. prosince 2004 v regionální mutaci Vysočina a byl převzat z domácí zpravodajské agentury ČTK, zatímco druhý materiál byl otištěn v celostátní mutaci 23. prosince 2004.

Tab. č. 2 Jaký byl žánr příspěvků?

Jaký byl žánr příspěvků?							
Žánr	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Zpráva	39	0	0	0	5	44	51,8%
Článek	18	3	0	0	0	21	24,7%
Komentář	6	0	3	0	0	9	10,6%
Glosa	0	0	1	0	0	1	1,2%
Rozhovor	7	0	1	1	0	9	10,6%
Reportáž	0	0	0	0	0	0	0,0%
Recenze	1	0	0	0	0	1	1,2%
CELKEM	71	3	5	1	5	85	100%

Základní údaje k tab. č. 2

Z celkového počtu všech příspěvků (85), které o domácím násilí vyšly, nadpoloviční většina připadla na zprávy, kterých deniky uveřejnily 44 (51,8 %). Na druhém místě se umístily se čtvrtinovým podílem články, kterých bylo 21 (24,7 %). Dále následovalo 9 komentářů (10,6 %), stejný počet rozhovorů (10,0 %), jedna glosa (1,2 %) a jedna recenze knihy (1,2 %).

Komentář k tab. č. 2

Vzhledem k převládajícímu zpravodajství v denících se dalo předpokládat, že většina příspěvků o domácím násilí budou zprávy. Tato domněnka se však potvrdila pouze z části, neboť zprávy v celkovém počtu všech materiálů dosáhly překvapivě jen mírné nadpoloviční většiny (51,8 %).

Ostatní příspěvky, které byly v hodnocení zastoupeny, patří do publicistického žánru. V podstatě se jedná o pozitivní jev, neboť článek vždy přichází s již známými fakty, které jsou prezentovány v nových souvislostech nebo jsou doplněny o další informace. Díky tomu se ke čtenářům mohlo dostat rozsáhlejší množství údajů.

Rozhovor je zaznamenáním živé konverzace se zpovídanou osobou a zprostředkovává publiku konverzaci, k níž by se samo pravděpodobně nedostalo. Ta však pro něj může být velmi přínosná.

A nejrůznější komentáře a názory jsou důležité zejména z hlediska rozpoutání společenské diskuse o daném tématu, která nejen že zvyšuje informovanost občanů o problematice, ale rovněž je zapojuje do demokratického politického procesu.

Tab. č. 3 Jaká témata byla v titulcích příspěvků?

Jaká témata byla v titulcích příspěvků?							
Témata	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Domácí násilí	23	0	3	0	3	29	25,2%
Agrese/násilí	8	0	0	0	1	9	7,8%
Týrané ženy	9	0	0	0	2	11	9,6%
Agresoři	5	0	0	0	0	5	4,3%
Oběti	3	0	0	0	0	3	2,6%
Partneři/manžel/ka	4	0	0	0	1	5	4,3%
Děti, senioři, další čl.	4	0	0	0	1	5	4,3%
Zákony	2	0	0	0	0	2	1,7%
Vězení	2	0	0	0	0	2	1,7%
Sebevražda	2	0	0	0	0	2	1,7%
Rodina	2	0	0	0	0	2	1,7%
Domov	2	0	1	0	0	3	2,6%
Nez. org./poradna	1	0	0	0	0	1	0,9%
Politici	1	0	0	0	0	1	0,9%
Policie	5	0	0	0	0	5	4,3%
Společnost	1	0	0	0	0	1	0,9%
Linky důvěry	1	0	0	0	1	2	1,7%
Jiná témata	21	3	2	1	0	27	23,5%
CELKEM	96	3	6	1	9	115	100%

Základní údaje k tab. č. 3

Nejčastějším tématem v titulcích materiálů bylo domácí násilí. Redaktoři deníků termín použili ve 29 příspěvcích, což představuje téměř jednu třetinu (25,2 %) všech materiálů.

Téměř stejný počet příspěvků, 27, (23,5 %), uvozovala v headlinech jiná témata, která se však obsahově týkala problematiky týrání v rodinách. Třetím nejčastějším tématem se stal termín týrané ženy, který uvozoval celkem 11 příspěvků (9,6 %) a pojmy agrese či násilí, které byly použity v 9 případech (7,8 %).

Mezi další nejčastěji používané termíny patřily vždy v pěti případech termíny agresoři, partneři (manžel/manželka, druh/družka), děti, rodiče, senioři či policie. Každé z těchto pojmenování se vyskytovalo v 6% příspěvků.

Vždy 2,6 % titulků uvozovaly termíny oběť a domov (každý ve 3 příspěvcích). V dalších headlinech se objevily pojmy linky důvěry (1,7 % výskytu) a dále zákony, vězení, sebevražda, rodina, nezisková organizace a politici (každý 1,7 % výskytu).

Komentář k tab. č. 3

Titulek má u všech žurnalistických útvarů několik funkcí. Kromě informačního a estetického významu patří k jeho hlavním úkolům přitáhnout pozornost čtenáře. Právě tato skutečnost jistě hraje při výběru klíčových slov v titulku důležitou roli.

Jedna čtvrtina titulků (25,2 %) obsahovala téma domácího násilí, což je téměř třikrát více než pojem týrané ženy, který se objevil ve 9,6 % všech headlineů. Přestože se domácí násilí v drtivé většině týká žen, redaktoři zvolili obecnější výraz. V důsledku toho se však problematika týraných žen může jevit spíše jako problém celé rodiny, neboť pod termín domácího násilí spadá několik různých trestných činů týkající se nejen žen, ale i dalších členů domácnosti (rodiče, prarodiče, děti, postižení občané apod.).

Další necelá třetina příspěvků (23,5 %) byla opatřena titulky, které avizovaly jiná témata, a to zejména proto, že téma domácího násilí či týraných žen patřilo v materiálu mezi okrajové. Např. příspěvek „Ženy berou o čtvrtinu méně“ (LN, 5. 5. 2005) zabývající se nerovnoprávným postavením žen ve společnosti či „Chceme být regionálním centrem“ (MF Dnes, 17. 6. 2004), což je rozhovor s Pavlem Apolenem, dramaturgem a spolumajitelem klubu, který pořádá různé semináře a přednášky, také např. na téma Násilí na ženách.

Tab. č. 4 Kterí aktéři byli v titulcích příspěvků?

Aktéři	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Oběti DN	4	0	1	0	1	6	9,7%
Agresoři DN	4	0	0	0	1	5	8,1%
Partneři	1	0	0	0	1	2	3,2%
Zena	20	2	0	0	2	24	38,7%
Muž	6	0	0	0	0	6	9,7%
Dítě/dcera/syn	2	0	0	0	1	3	4,8%
Bratr/sestra	1	0	0	0	0	1	1,6%
Rodiče	1	0	0	0	0	1	1,6%
Svědék	1	0	0	0	0	1	1,6%
Policista	2	0	0	0	0	2	3,2%
Politik	1	0	0	0	0	1	1,6%
Soc. pracovník	1	0	0	0	0	1	1,6%
Lékař	0	0	0	0	0	0	0,0%
Jiní aktéři	8	0	0	1	0	9	14,5%
CELKEM	52	2	1	1	6	62	100%

Základní údaje k tab. č. 4

V titulcích všech příspěvků byly nejčastěji zmiňovány ženy (žena/matka/manželka/družka), které představovaly necelých čtyřicet procent (38,7 %). Následovali aktéři s označením muž (muž/otec/manžel/druh), kteří se objevili v 9,7 % materiálů, stejně jako anonymní označení obětí. Jednu šestinu (14,5 %) pak představovali jiní aktéři (např. herečka Tatiana Vilhelmová). Významnější podíl připadl ještě na agresory, kteří se vyskytli v pěti příspěvcích (8,1 %).

V menším zastoupení, celkem ve třech materiálech (5%), se pak objevily děti (syn/dcera). Ve dvou titulcích (3,2 %) se jednalo o partnery a policisty a nejméně byli zastoupeni sourozenci (bratr/sestra), rodiče, svědek, politik a sociální pracovník, z nichž každý uvodil jeden materiál (1,6 %).

Komentář k tab. č. 4 Kteří mluvčí hovořili v příspěvcích?

Největší prostor (38,7 %) v titulcích příspěvků získaly ženy, kterých se také problém domácího násilí nejčastěji týká.

Lze konstatovat, že na základě relativně častého výskytu případů týraných žen redaktoři rovněž ženy upřednostnili před jinými aktéry. Mezi ně patřily nekonkrétní pojmy oběti a agresori domácího násilí, které se v obou případech objevily téměř v desetině headlinů. Totožný počet připadl ještě na aktéry – muže.

Zastoupení aktérů v titulcích proto nejvíce akcentovalo situaci žen, dále postavení obětí i agresorů a také mužů.

Politici se v headlinech objevili pouze v jediném případě a tím byl příspěvek s titulkem „Poslanci chtějí tvrdší kroky proti násilí“. Konkrétní jména politiků však v titulcích nepadla vůbec. I tato skutečnost ukazuje na fakt, že redaktoři problém týraných žen nezobrazovali jako politický problém, který by měl být politiky řešen. V titulcích se naopak zaměřili k samotnému ohnisku problému, kterým je postavení týraných žen.

Pojmy ženy a muži zaujaly v žebříčku početnosti přední místa, výraz partneri se však příliš často nevyskytoval. Redaktoři tak neakcentovali tematiku domácího násilí jako klasický partnerský problém, který se výrazně liší od jednostranného týrání, a zaměřili se zřetelněji na situaci žen trpících intimním násilím.

Minoritní podíl připadl rovněž na některé další aktéry, např. rodiče, sourozence svědky, sociální pracovníky, kteří uvedli zprávy či články vždy v 3,2 %. Lékaři v titulcích nebyli zastoupeni ani jediném případě.

Tab. č. 5 Kteří aktéři hovořili v příspěvcích?

Kteří aktéři hovořili v příspěvcích?							
Aktéři	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Týrané ženy	11	0	0	0	3	14	11,9%
Týraní muži	0	0	0	0	0	0	0,0%
Týrané děti	3	0	0	0	0	3	2,5%
Agresori	1	0	0	0	0	1	0,8%
Děti	1	0	0	0	0	1	0,8%
Policisté/pol. mluvčí	30	0	0	0	2	32	27,1%
Lékaři/mluvčí nem.	3	0	0	0	0	3	2,5%
Psychologové/psychiatři	3	0	0	0	0	3	2,5%
Sociální pracovníci	5	0	0	0	0	5	4,2%
Politici	2	0	0	0	0	2	1,7%
Pracovníci státní spr.	7	1	0	0	0	8	6,8%
Pracovníci nez. org.	32	0	1	0	1	34	28,8%
Jiní aktéři	11	0	0	1	0	12	10,2%
CELKEM	109	1	1	1	6	118	100%

Základní údaje k tab. č. 5 Kteří aktéři hovořili v příspěvcích?

Největší prostor, necelá jedna třetina (28,8 %), patřila pracovníkům neziskových organizací, kteří hovořili ve 34 příspěvcích. Téměř stejně často byli v materiálech citováni policisté či policejní mluvčí (27,1 %), dále týrané ženy (11,9 %), jiní aktéři (10,2 %), pracovníci státní správy (6,8 %), sociální pracovníci (4,2 %), týrané děti (2,5 %), lékaři/mluvčí nemocnic (2,5 %), psychologové/psychiatři (2,5 %) a politici (1,7 %). Každá z těchto jmenovaných skupin byla citována ve třech příspěvcích. Jedno procento patřilo agresorům a dětem, kteří promluvili vždy v jednom materiálu.

Komentář k tab. č. 5

Mezi nejčastěji citovanými osobami ve všech materiálech převládají pracovníci neziskových organizací. Tento fakt ukazuje, že redaktoři považovali zaměstnance nevládních organizací za autority, které byly nejvíce kompetentní vyjadřovat se k problematice domácího násilí. S velkou pravděpodobností se jedná o důsledek dlouhodobých snah neziskových organizací proniknout do médií, vliv mají rovněž výsledky nepřehlédnutelné rozsáhlé činnosti, kterou tyto organizace vyvíjejí ve snaze jednak pomoci obětem domácího násilí a také vytvářet nejrůznější preventivní programy a kampaně.

Téměř stejný prostor dostali v příspěvcích policisté a policejní mluvčí, kteří ve většině případů jako přímí svědkové popisovali konkrétní případy domácího násilí, u

nichž na místě asistovali, a rovněž sdělovali svoje dosavadní zkušenosti s řešením těchto trestných činů.

Týraným ženám, s nimiž redaktoři hovořili, připadla přibližně desetina ze všech citací. Právě přímé výpovědi týraných žen jsou cenným materiálem, který dlouhodobě opomíjený a různými mýty zastřený problém, přibližuje mnoha čtenářům. Každý materiál, který obsahuje pouhé informace nebo např. statistiky domácího násilí, působí více abstraktnějším dojmem, než když je jeho podstatná část vystavěna na tvrzeních žen, které skutečně zažily psychický či fyzický nátlak od svého partnera.

K domácímu násilí se ve stejné míře vyjadřovali rovněž jiní aktéři, přičemž ve většině případů se jednalo o umělce, kteří hovořili o uměleckých dílech zachycující domácí násilí. Druhá strana konfliktu, agresoři, se dostali ke slovu v jediném případě. V příspěvku „Muž donutil manželku, aby skočila z okna“ hovoří Robert Mirga. Jedná se o muže, který svoji ženu psychickým nátlakem přiměl spáchat sebevraždu.

K tématu ještě hovořily děti (0,8 %) a pracovníci státní správy (6,8 %), nejčastěji pracovníci městských úřadů a magistrátů, kteří představovali spolupráci s neziskovými organizacemi, s nimiž připravovali nerůznější podpůrné programy pro týrané ženy.

Opět minimální zastoupení připadlo na politiky, kteří byli ve všech pětadesáti příspěvcích citováni jen třikrát, z toho ve dvou případech se jednalo o Jana Kasala, někdejšího místopředsedu sněmovny, který byl hlavním předkladatelem poslanceckého návrhu zákona se statutem vykázaní násilníka ze společného obydlí až na deset dní. V době jeho projednávání, tedy v prosinci 2004, se k tomuto procesu také do tisku vyjadřoval.

V dalších příspěvcích však podíl politických činitelů výrazně chybí. Otázkou zůstává, zda je to proto, že političtí představitelé tomuto problému nevěnovali dostatečnou pozornost a nesnažili se hledat možná řešení, anebo je redaktoři do příspěvků nezařazovali vědomě.

Tab. č. 6 O jakých tématech hovořili aktéři v příspěvcích?

O jakých tématech hovořili aktéři v příspěvcích?							
Témata	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Domácí násilí	29	0	0	0	5	34	15,0%
Týrání žen	42	0	1	1	0	44	19,5%
Agresori	1	0	0	0	0	1	0,4%
Týrání dětí a dal.čl.dom.	14	0	0	0	0	14	6,2%
Reakce obětí na DN	30	0	0	0	0	30	13,3%
Napadení soc.prac./policisty	3	0	0	0	0	3	1,3%
Partnerský život	5	0	0	0	0	5	2,2%
Partnerské neshody	3	0	0	1	2	6	2,7%
Práce/reakce policie	5	0	0	0	0	5	2,2%
Hospitalizace	1	0	0	0	0	1	0,4%
Soud	0	0	0	0	2	2	0,9%
Soudní vazba/vězení	2	0	0	0	0	2	0,9%
Prosba o pomoc	3	0	0	0	0	3	1,3%
Pomoc obětem	19	0	0	0	1	20	8,8%
Neziskové organizace	7	0	0	0	0	7	3,1%
Azylové domy, poradny	6	0	1	0	0	7	3,1%
Činnost politiků	3	0	0	0	0	3	1,3%
Legislativa	17	0	0	0	0	17	7,5%
Jiná témata	20	1	1	0	0	22	9,7%
CELKEM	210	1	3	2	10	226	100%

Základní údaje k tab. č. 6

Nejčastějším tématem mluvčích bylo týrání žen, které se objevilo ve 44 příspěvcích, což představuje necelých dvacet procent (19,7 %). Následuje domácí násilí v obecné rovině, které se objevilo ve 34 materiálech (15,0 %). Mluvčí dále poměrně často hovořili o reakcích obětí na prožité domácí týrání, které se vyskytovalo ve 30 příspěvcích (13,4 %) a rovněž o jiných tématech, jimž připadla necelá desetina (9,7 %). Pomoci obětem byl věnován prostor 8,9 % a legislativě byl 7,5 % (17 příspěvků).

Mezi dalšími tématy se objevilo týrání dětí a dalších členů domácnosti (např. postižených občanů), azylové domy, činnost politiků, neziskové organizace či činnost policie. Jejich výskyt byl však v poměru s dominantnějšími tématy opravdu minoritní.

Komentář k tab. č. 6

Z předcházející tabulky vyplývá, že nejčastějšími mluvčími v příspěvcích byli pracovníci neziskových organizací (28,8 %), policisté a policejní mluvčí (27,1 %), týrané ženy (11,9 %), jiní aktéři (10,2 %) a pracovníci státní správy (6,8 %). Ti společně s dalšími mluvčími, jejichž zastoupení však bylo již podstatně nižší, hovořili

především o situaci týraných žen, což odpovídá oficiálním statistikám, podle nichž jsou právě ženy nejčastějšími oběti domácího násilí (tvoří 90% obětí).

Dalším citovaným tématem se stalo domácí násilí v obecné rovině. Tato skutečnost by mohla naznačovat, že dosud ne zcela známá problematika týrání v rodinách byla čtenářům představována právě prostřednictvím kompetentních mluvčích.

Obětem domácího násilí patřily i výpovědi o způsobu, jakým týrání jedinci prožívají domácí teror a jak na něj posléze reagují. Tyto zkušenosti s trestnými činy páchanými za zdmi domovů popsaly buď samy oběti domácího násilí nebo je objasnili pracovníci neziskových organizací a také policisté, kteří s nimi přicházejí do styku při výkonu svého povolání.

Poměrně často byla v souvislosti s domácím násilím prezentována rovněž jiná témata; opět se jednalo zejména o informace spojené s uměleckými díly zachycující tuto problematiku.

Do skupiny nejvíce zmiňovaných témat patří rovněž pomoc obětem, o níž hovořili především pracovníci neziskových organizací v souvislosti s novými zákony, které by měly lépe ochránit týrané ženy i další členy domácnosti, a také o dalších preventivních či podpůrných programech. Rovněž umělci vytvářející či propagující díla s tematikou domácího násilí vyjádřili svoji podporu obětem týrání v rodinách.

Na dalším místě se objevila legislativa, které patřila necelá desetina všech citovaných výroků. Její absenci ve výpovědích lze vysvětlit snahou redakcí přiblížit problém týraných žen spíše na skutečných příbězích než na právnických pojmech a jejich případné interpretaci. Referování o zásadních změnách v právním řádu by však jistě mělo patřit k pilířům politicko-ekonomického zpravodajství všech seriózních listů.

Činnost politiků se opět vyskytovala minimálně. Jednalo se pouze o tři citace (1, 3%) na stránkách deníku Mladá fronta Dnes. I tento údaj ukazuje na slabou angažovanost politiků v problematice domácího násilí, v opačném případě by se mluvčí o intervencích politických činitelů jistě vyjadřovali ve větší míře.

Absolutně nejmenší prostor ve výpovědích připadl na dvě témata – hospitalizaci obětí a agresory, o nichž se objevila v každém případě pouze jediná zmínka (0, 4%).

To, že agresori byli upozaděni oproti týraným ženám, lze považovat za částečně rozporuplnou skutečnost. Týraným ženám sice patřil maximální prostor, ale zároveň v materiálech prakticky neexistují přímá svědectví o osobnostech i motivech

chování násilníků. Problematika domácího násilí tak není dostatečně rovnoměrně popsána.

Tab. č. 7 Jaké zdroje novináři používali?

Jaké zdroje novináři používali?							
Zdroj	Noviny					Celkem	v %
	MF Dnes	LN	HN	Právo	Blesk		
Vlastní zdroj	64	3	5	1	5	78	91,8%
Zahraniční zpráva	0	0	0	0	0	0	0,0%
Domácí agentura	7	0	0	0	0	7	8,2%
Zahraniční agentura	0	0	0	0	0	0	0,0%
Neuveden	0	0	0	0	0	0	0,0%
CELKEM	71	3	5	1	5	85	100%

Základní údaje k tab. č. 7

Redaktoři všech deníků při psaní zpráv využívali vlastních zdrojů ve více jak devadesáti procentech (91,8 %). Zbývajících sedm příspěvků (8,2 %) bylo převzato ze servisu domácí agentury (ČTK). Zahraničních zpráv ani servisu z cizích agentur noviny nevyužily ani v jednom případě.

Komentář k tab. č. 7

Pouze Mladá fronta Dnes využila servisu české zpravodajské agentury (ČTK), od níž převzala celkem sedm zpráv, které poté vydala v jejich plném znění. U zbývajících materiálů byli za autory materiálů označeni redaktoři, a to buď celým jménem či značkou.

Přesto lze předpokládat, že i v těchto případech redakce využily servisu agentury jako inspirace při přípravě zpráv, článků a dalších útvarů. O existenci případů domácího násilí mohli redaktoři rovněž získat přímé informace prostřednictvím nevládních organizací, na něž se očividně obraceli.

Během sledovaného období nevyšel v žádném deníku ani jeden materiál popisující problematiku domácího násilí či týraných žen v zahraničí, redakce nepřebraly jedinou zprávu ze zahraničních agentur nebo médií.

Tab. č 8 O jakých tématech referovala Mladá fronta Dnes?

O jakých tématech referovala MFDnes?			
Témata	Podtémata	počet	v %
Domácí násilí	Domácí násilí - obecně	50	15,5%
	Agrese	1	0,3%
	Týráné ženy	40	12,4%
	Týrání muži	8	2,5%
	Týráné děti	17	5,3%
	Týrání senioři	7	2,2%
	Týrání další členové rodiny	6	1,9%
	Agresori	8	2,5%
	Oběti domácího násilí	7	2,2%
	Partnerský život/neshody	5	1,5%
	Hledání příčin domácího násilí	6	1,9%
	Reakce obětí na domácí násilí	5	1,5%
	Legislativa	Projednávání zákonů	6
Přijetí zákonů		12	3,7%
Soud		6	1,9%
Vazba/vězení		8	2,5%
Neziskové organizace	Činnost neziskových organizací	33	10,2%
	Poradny/azylové domy	16	5,0%
	Síťení osvěty	1	0,3%
	Pomoc obětem	25	7,7%
Pomoc státu	Činnost politiků	3	0,9%
	Činnost městské části/magistrátu	5	1,5%
	Činnost policie	26	8,0%
	Hospitalizace	7	2,2%
Domácí násilí/umění		11	3,4%
Postavení žen ve spol.		4	1,2%
CELKEM		323	100%

Základní údaje k tab. č. 8

Přestože domácí násilí se v drtivé většině případů týká žen, deník Mladá fronta Dnes referoval více o domácím násilí v obecné rovině (15,5 %). Týráné ženy byly ve sledovaném vzorku příspěvků zastoupeny ve 40 příspěvcích, což představuje 12,4 %.

O činnosti neziskových organizací se psalo v desetíně všech příspěvků, téměř stejný prostor (10,2 %) dostalo referování o konkrétní pomoci obětem týrání v rodinách.

Přijetí legislativních změn v souvislosti s domácím násilím se však dostalo mezi minoritní témata, kterým deník věnoval pouze necelých 6 % prostoru, z toho 3,7 % připadla na v červnu přijatý zákon § 215 a 1,9 % na projednávání zákonu o vykázní násilníka ze společného obydlí. Ještě hůře dopadlo informování o činnosti politiků, které se vyskytlo v 0,9 % příspěvků.

Problematika týraných žen a s tím související změny v českém právním řádě tedy nebyly prezentovány jako politický proces, ale spíše jako sociální jev, jehož řešením se zabývají především nevládní organizace. Podíl státu na řešení celospolečenského problému je zde vykreslen pouze činností policie, která byla popsána v 8,0 % příspěvků.

Komentář k tab. 8

Deník Mladá fronta Dnes ve sledovaném období přinesl absolutně nejvyšší počet příspěvků týkající se domácího násilí. Z celkového počtu 85 materiálů se jednalo o 71 příspěvků, z nichž se jich 53 týkalo domácího násilí v obecné rovině a 23 se vztahovalo k novým legislativním změnám.

Přestože byl v listu uveřejněn poměrně vysoký počet příspěvků, je třeba počítat s tím, že většina z nich vyšla pouze v mutacích s regionálním dopadem.

V celostátním vydání bylo uveřejněno 7 příspěvků a zbylých 64 materiálů bylo otištěno v regionálních přílohách, přičemž největší počet byl vysledován v jihomoravském (14) a nejmenší ve zlínském kraji (1). Informace o domácím násilí se tak nedostaly ke čtenářům z celé republiky, ale pouze k určitému dílčímu publiku.

Na předních příčkách sledovaného vzorku materiálů, které uveřejnila Mladá fronta Dnes, stojí domácí násilí, situace týraných žen a činnost neziskových organizací. Lze z toho usuzovat, že deník se snažil čtenářům představit domácí násilí jako aktuálně diskutovaný problém ve společnosti, na jehož řešení se v největší míře podílejí neziskové organizace. Legislativa (5,6 %) i činnost politiků (0,9 %) byly v této souvislosti zmíněny minimálně, z čehož vyplývá, že noviny k této problematice přistupovaly podobně jako bulvární listy – více než na politické a legislativní otázky se zaměřily na zaznamenání skutečných případů domácího násilí včetně výpovědi obětí a dalších očitých svědků (policisté, sociální pracovníci, zaměstnanci či spolupracovníci neziskových organizací).

Problematika domácího násilí tak není v některých případech pokryta rovnoměrně ze všech úhlů pohledu, ale jsou v ní akcentována pouze některá hlediska.

Tímto způsobem byl například zpracován materiál s titulkem „Týraná: Tolik bych chtěla, abychom žily zase samy“, který vyšel v mutaci střední Morava (Olomouc) 14. července 2004. Příspěvek začíná přímou větou „Máte pro mne chvilku času?“ ptá se s rozpačitostí v hlase žena středních let z Olomoucka konzultantky,

kteřá vpořvečer obsluhuje DONA linku. Číslo sloužící obětēm domácího násilí je v tu chvíli jedinou spásou v jejím trápení.“ Následuje popis příběhu ženy, která prožila násilí ve vztahu se svým manželem. Ten zachytila na telefonní lince pracovnice krizové linky DONA a následně zpracovala redakce olomouckého vydání deníku.

V závěru příspěvku se sice nachází vyjádření, podle něhož by se žena měla odpoutat od manžela a odejít do azylu, chybí zde však vysvětlení toho, co je domácí násilí, jaké jsou jeho hlavní rysy a jaké jsou další možnosti pro co nejefektivnější řešení.

V kontrastu s tímto materiálem působí zpráva z domácí agentury ČTK, která vyšla v celostátní mutaci 30. listopadu 2004, a týká se projednávání zákona o vykázání násilníka ze společného bydlení. Ta je zpracována zpravodajským způsobem, tj. jedná se o stručné a objektivní informování o právě probíhající události bez popisu životních osudů konkrétních občanů. V této zprávě je zmíněn Jan Kasal, někdejší místopředseda KDU-ČSL, který byl předkladatelem návrhu zákona. Z toho lze usuzovat, že agentura tento příspěvek zpracovala různorodě, se všemi důležitými fakty, na rozdíl od některých dalších materiálů, v nichž činnost nebo přínos politiků k řešení domácího násilí chybí.

Ve sledovaném vzorku se objevily rovněž příspěvky, které zachytily samostatnou činnost politických kruhů na regionální úrovni, městských zastupitelství apod. Příspěvek s titulkem „Kampaň proti domácímu násilí bude i na WC“ vyšel s mutací střední Morava (Olomouc) 24. listopadu 2004. Jedná se o zajímavý projekt olomouckého hejtmanství, které ve spolupráci s Aliancí proti domácímu násilí, uskutečnila vlastní kampaň pro oběti domácího násilí, které naleznou letáčky s potřebnými údaji na veřejných toaletách.

Výzkum dále ukázal, že deník věnoval prostor nejen týraným ženám, ale rovněž dalším osobám, které zažívají týráním v rodinách – týraným dětem (5,3 %), týraným mužům (2,5 %), týraným seniorům (2,2 %) a dalším rodinným příslušníkům (1,9 %), což představuje největší podíl ze všech sledovaných deníků.

Za jeden z těchto materiálů lze považovat příspěvek s titulkem „Muž se bál jít domů, protože ho žena zbije“, který vyšel v regionální mutaci severní Čechy (Ústí nad Labem) 5. srpna 2004. Jedná se o rozhovor s vedoucím ústecké Linky důvěry, Františkem Vojákem, který odpovídá na otázky ohledně domácího násilí a v souvislosti s tím popisuje případ, kdy se muž obával návratu domů, aby jej jeho manželka fyzicky nenapadla.

Dalším případem, který zaznamenala Mladá fronta Dnes v hradeckém kraji 2. prosince 2004, se stal materiál s titulkem „Bratr týrá rodiče, vyhrožuje jim smrtí a zapálením domu, říká žena“. Již samotný headline odkrývá případ domácího násilí, v němž figuruje psychicky nemocný muž, který týrá svoje rodiče. I tento příspěvek je zpracován formou podrobného popsání příběhu bez připojení základních informací o domácím násilí. Způsob, jak reagovat v podobných situacích, tedy kontaktovat některou z neziskových organizací, popsala v závěru příspěvku zpovídaná žena, sestra agresora.

Na stejném principu vznikl rovněž příspěvek popisující výjimečný případ týrání dětí. Materiál s titulkem „Plačící holčičku chtěl otec navždy umlčet“, který vyšel v západočeském kraji (Plzeň) 15. prosince 2004, popisuje případ muže, který se pokusil usmrtit svoji šestiměsíční dceru. V příspěvku se objevují citace mluvčí plzeňské nemocnice i policistky z krajské policejní správy, které se vyjadřují k tomuto tématu. Policejní mluvčí uvedla, že muž kromě dítěte dlouhodobě týral i svoji družku.

Na stránkách Mladé fronty Dnes vyšlo během sledovaného období celkem 6 komentářů, což představuje největší počet tohoto druhu materiálů. Další komentáře byly uveřejněny pouze v Hospodářských novinách (5). Právě názory, komentáře a glosy hrají důležitou roli, neboť pomáhají rozpoutat veřejnou diskusi nad aktuálními tématy. Jeden z názorů, který vyšel v celostátním vydání 22. července 2004 s titulkem „O dvou stejných polovinách“, se zabývá nerovnoměrným zastoupením žen v řídicích funkcích včetně politické scény. Autor názoru, Pavel Vymazal, se domnívá, že ženy v domácnosti, samoživitelky nebo týrané ženy by si měly udělat čas zúčastnit se voleb, jinak nemohou čekat, že se politici budou více zabývat problémy, které je aktuálně tíží. Podle Vymazala by ženy – voličky navíc měly volit političky, které se spíše budou zasazovat o to, aby např. vznikla centra pro týrané ženy nebo probíhalo vyškolení chův pro děti pracujících matek. Autor se tak snaží pomoci ženám, aby se snažily samy aktivně hledat možná řešení problematiky domácího násilí.

Mladá fronta Dnes, stejně jako Lidové noviny a Právo, rovněž referovala o uměleckých dílech, která se v různých formách zabývají problematikou týraných žen či domácího násilí (Hospodářské noviny a Blesk žádný takový příspěvek ve sledovaném období nezařadily). Mezi ně patří například zpráva uveřejněná v libereckém kraji (Liberec) 20. ledna 2005 s titulkem „Lidé uvidí kontroverzní hru

Vagina monology“. Jedná se o pozvánku na divadelní hru, která vypráví příběhy žen a bojuje proti násilí, které je na nich pácháno.

Dále do této kategorizace patří článek s titulkem „Rozdílné sestry Nálepkovy“, který byl otištěn v celostátní mutaci 11. října 2004. Článek představuje Světlanu a Táňu Nálepkovy jako sestry i jako umělkyně. V článku je připomenut román Táni Nálepkové, Cvičebnice praktického bytí s postavou ženy, která je obětí domácího násilí. Stejnou problematikou se tehdy zabývala také Světlana Nálepková, která spolupracovala s Fondem právní pomoci obětem domácího násilí na benefičním koncertu Šansonem proti domácímu násilí. Světlana Nálepková v příspěvku hovoří o skutečnosti, že v České republice žije 30 – 40 % týraných žen, mužů, dětí a seniorů, kteří stále nemají kvůli nedokonalé legislativě dostatek zastání. Dále Nálepková popisuje svoji bezprostřední zkušenost s týranými ženami, neboť její přítelkyně z dětství si kvůli intimnímu násilí vzala život.

Rozhovory, v nichž se objevily zmínky o domácím násilí, se na stránkách deníku objevily v sedmi případech. Jednalo se například o interview s dokumentaristkou Olgou Sommerovou, které vyšlo pod titulkem „Ženy už toho mají dost!“ 27. listopadu 2004 v celostátním vydání. Sommerová zde odpovídá na otázky týkající se vztahů mezi ženami a muži a jejich postavením ve společnosti. V jedné otázce se redaktorka Sommerové v souvislosti se zastoupením žen v politickém životě ptá, zda se jí nezdá málo, že byl nedávno přijat zákon o domácím násilí (§ 215). Sommerová uvádí, že zákon sice byl přijat, ale až po patnácti letech demokratického režimu a že zatím neřeší bytovou a finanční situaci týraných žen a jejich dětí poté, co je tyran označen za násilníka (v listopadu 2004 byl teprve předložen další zákon se statutem vykázání agresora ze společného domova).

K domácímu násilí se v rozhovoru vyjadřuje také spisovatelka Irena Obermannová, která zde popisuje vlastní zkušenost s touto formou agrese. V rozhovoru hovoří o tom, co jako oběť intimního násilí prožívala a zamýšlí se rovněž nad možnými důvody jeho vzniku. Zcela zavrhuje hypotézu, že ženy trpí násilím proto, že samy vyprovokovaly agresora.

Umělecká díla zpracovávající osudy týraných žen jsou dalším způsobem, jak tuto problematiku přiblížit široké veřejnosti. Pokud navíc do podobného projektu vstoupí známý umělec či umělkyně, šance na vyšší publicitu o umělecké tvorbě i domácím násilí se úměrně zvyšuje.

Mladá fronta Dnes dala při zpracovávání tématu týraných žen o něco větší prostor osudům obětí domácího násilí než politicko-právnímu rámci této problematiky.

Zároveň však deník věnoval relativně dost prostoru popisu činnosti policie (8,0 %) a konkrétní pomoci obětem domácího násilí (7,7 %). Tím dochází k posílení sociálního zaměření příspěvků, které v některých případech mohou čtenáře, kteří se setkali s nějakou formou týrání v rodinách, nasměrovat k vyhledání účinné pomoci. Jedním z důvodů, proč týrání jedinci (ženy, ale například také senioři) dlouho zůstávají v patologických vztazích, je fakt, že neví, kam se mají obrátit o pomoc. Právě informace o tom, jak řešit podobnou závažnou situaci včetně kontaktů na poradny, azylové domy, neziskové organizace apod., jim mohou pomoci.

Tab. č. 9 O jakých tématech referovaly Lidové noviny?

O jakých tématech referovaly Lidové noviny?			
Témata	Podtémata	počet	v %
Domácí násilí	Domácí násilí - obecně	1	9,1%
	Agrese	0	0,0%
	Týráné ženy	2	18,2%
	Týrání muži	0	0,0%
	Týráné děti	0	0,0%
	Týrání senioři	0	0,0%
	Týrání další členové rodiny	0	0,0%
	Agresoři	1	9,1%
	Oběti domácího násilí	1	9,1%
	Partnerský život/neshody	0	0,0%
	Hledání příčin domácího násilí	0	0,0%
	Reakce obětí na domácí násilí	0	0,0%
	Legislativa	Projednávání zákonů	0
Přijetí zákonů		2	18,2%
Soud		0	0,0%
Vazba/vězení		1	9,1%
Neziskové organizace	Činnost neziskových organizací	0	0,0%
	Poradny/azylové domy	0	0,0%
	Šíření osvěty	0	0,0%
	Pomoc obětem	0	0,0%
Pomoc státu	Činnost politiků	1	9,1%
	Činnost městské části/magistrátu	0	0,0%
	Činnost policie	0	0,0%
	Hospitalizace	0	0,0%
Domácí násilí/umění		1	9,1%
Postavení žen ve spol.		1	9,1%
CELKEM		11	100%

Základní údaje k tab. č. 9

Lidové noviny během sledovaného období sice uveřejnily pouze tři příspěvky, jejich rozbor však ukazuje na poměrně velký podíl, který v nich byl věnován jak přijetí zákonů (18,2 %), tak týraným ženám (18,2 %). Obě klíčové oblasti výzkumu tak získaly prostor téměř jedné pětiny a téma žen dokonce předstihlo domácí násilí zpracované v obecné rovině dvojnásobně (9,1 %).

Stejný podíl (9,1 %) získala všechna ostatní témata, která se v materiálech objevila – agresori, oběti domácího násilí, činnost politiků, vazba/vězení, domácí násilí v souvislosti s uměním i postavení žen ve společnosti.

Komentář k tab. č. 9

Počet příspěvků o domácím násilí uveřejněných na stránkách Lidových novin není nikterak vysoký a v celkovém pořadí všech sledovaných deníků se řadí na čtvrté místo před posledním Právem.

První z materiálů, který vyšel 17. prosince 2004 v týdenní příloze Pátek magazin LN, se týká výhradně novely zákona § 215, která vstoupila v platnost v červnu téhož roku. Krátká zpráva stručně popisující podstatu této změny v právním řádu je součástí bilančního kalendária, které prostřednictvím šestatřiceti příspěvků mapuje nejdůležitější události, k nimž došlo během právě končícího roku.

Další příspěvek, článek uvozený headlinem „Filmový rukopis žen se pozná“, se zabývá neuspokojivým postavením žen v současném světě tak, jej zachytily ženy režisérky. Článek si klade za cíl odpovědět na otázku, zda se od sebe liší dokumentární filmy žen a mužů. Součástí této úvahy jsou i stručné popisy filmů, z nichž se některé týkají zneužívaných či týraných žen. V příspěvku je i pozvánka na seminář zaměřený na otázky ženských práv a postavení ženy ve společnosti, mezi jehož hlavní témata patřilo domácí násilí.

Podobné zaměření lze vysledovat rovněž u třetího příspěvku, jehož samotný titul, „Ženy berou o čtvrtinu méně“ ukazuje na otázku rovnoprávnosti mezi ženami a muži. Jedním z bodů tohoto článku je připomenutí novely zákona § 215, která začala domácí násilí označovat za trestný čin. Více se však autor příspěvku týrání v rodinách nevěnuje.

Z průzkumu vyplývá, že redakce Lidových novin se problematice domácího násilí cíleně příliš nevěnovala. Pokud již deník o domácím násilí informoval, pak spíše ve spojitosti se současným postavením žen ve společnosti.

Tab. č. 10 O jakých tématech referovaly Hospodářské noviny?

O jakých tématech referovaly Hospodářské noviny?			
Témata	Podtémata	počet	v %
Domácí násilí	Domácí násilí - obecně	2	7,1%
	Agrese	2	7,1%
	Týráné ženy	1	3,6%
	Týrání muži	1	3,6%
	Týráné děti	1	3,6%
	Týrání senioři	2	7,1%
	Týrání další členové rodiny	1	3,6%
	Agresoři	1	3,6%
	Oběti domácího násilí	1	3,6%
	Partnerský život/neshody	2	7,1%
	Hledání příčin domácího násilí	2	7,1%
	Reakce obětí na domácí násilí	1	3,6%
Legislativa	Projednávání zákonů	3	10,7%
	Přijetí zákonů	2	7,1%
	Soud	0	0,0%
	Vazba/vězení	0	0,0%
Neziskové organizace	Činnost neziskových organizací	1	3,6%
	Poradny/azylové domy	0	0,0%
	Šíření osvěty	1	3,6%
	Pomoc obětem	2	7,1%
Pomoc státu	Činnost politiků	0	0,0%
	Činnost městské části/magistrátu	0	0,0%
	Činnost policie	1	3,6%
	Hospitalizace	0	0,0%
Domácí násilí/umění		0	0,0%
Postevení žen ve spol.		1	3,6%
CELKEM		28	100%

Základní údaje k tab. č. 10

Témata projednávání a přijetí legislativních změn získala v příspěvcích Hospodářských novin největší podíl jedné pětiny (17,8 %), přičemž o něco větší pozornost připadla na projednávání zákon s institutem vykázaní agresora z domu či bytu až na 10 dní (11,5 %). Přijetí zákona § 215, který nabyl účinnost v červnu 2004, získal celkový prostor 7,7%.

V dalším pořadí se objevila některá další podtémata, která pokryla vždy stejný prostor 7,1 %. Jednalo se o agresi jako samostatný fenomén, týrání seniorů, rozbor partnerského života a možných neshod v partnerském soužití, hledání příčin domácího násilí a konkrétní pomoci obětem.

Samostatné téma týraných žen či agresorů dosáhlo 3,6 %. Ve stejné míře byla zobrazena také např. působení neziskových organizací či činnost policie.

Aktivity politických činitelů nebyly zmíněny v žádném příspěvku.

Komentář k tab. č. 10

Porovnání jednotlivých podtémat v příspěvcích Hospodářských novin ukazuje na dominantní postavení legislativy, která získala pětikrát více prostoru než témata týraných žen (3,6 %) a domácího násilí v obecné rovině (3,6 %).

Dvakrát tak vyšší prostor však připadl agresí (7,1 %), týraným seniorům (7,1 %), partnerskému životu a neshodám mezi partnery (7,1 %), pomoci obětem (3,6 %) a hledání příčin domácího násilí (7,1 %).

Posledně jmenované téma je akcentováno v prvních čtyřech příspěvcích, neboť se jedná o materiály, které k tomuto tématu vyšly na jedné straně 10. prosince 2004.

Všechny materiály jsou opatřeny úvodní glosou, v níž se redakce zabývá nerovnoprávným postavením žen a dalších členů rodiny, kteří všichni po dlouhá staletí trpěli nejen nadřazeným postavením mužů, ale i násilím z jejich strany.

Následující dva příspěvky, „Násilí stále za zavřenými dveřmi“ a „Domácí násilí? Jde tu jen o majetek“, jsou protichůdnými komentáři k problematice domácího násilí. Zatímco první příspěvek od Ivany Spoustové osvětluje situaci týraných žen a popisuje mezery, které zatím existují v řešení tohoto problému, druhý komentář se negativně staví k možnosti přijetí zákona o statutu vykázání agresora ze společného obydlí. Autor názoru, René Hladík, se domnívá, že zákon je jednostranně zaměřen proti mužům a popisuje hypotetickou situaci, v níž si žena týraní ze strany manžela vymyslí, aby jej mohla připravit o byt nebo dům. Hladík dále vyjadřuje názor, že navrhovaný zákon porušuje právo zaručené ústavou – právo na majetek (jeho užívání) a presumpci nevinu a pozastavuje se nad faktem, že se na základě této skutečnosti nebouří občanské iniciativy, soudci, advokáti a další zástupci lidských práv.

Názor René Hladíka je jediným příspěvkem z celého sledovaného vzorku 85 materiálů, který nesouhlasí s legislativními změnami o domácím násilí.

Ve třetím příspěvku „Misto nebezpečnější než náměstí?“ se autorka Jana Bartošová vrací k novele zákona § 215 a obsírně popisuje domácí násilí jako patologický jev včetně statistik a hledání možných důvodů, proč k němu v rodinách vůbec dochází.

Pátým materiálem, který vyšel na stranách deníku Hospodářské noviny, je rozhovor s Petrou Vitoušovou, prezidentkou Bílého kruhu bezpečí. Interview se týká tehdy projednávaného zákona o vykázání násilníka ze společného bytu či domu.

Petra Vitoušová zde nehovoří pouze o týraných ženách, ale rovněž o seniorech, kteří jsou v rodinách vystavováni domácímu násilí.

V Hospodářských novinách se objevily příspěvky, které problematiku domácího násilí neilustrovaly na příbězích skutečných lidí, ale zasadily ji více do legislativního rámce. O činnosti politiků však deník neinformoval.

Tab. č. 11 O jakých tématech referovalo Právo?

O jakých tématech referovalo Právo?			
Témata	Podtémata	počet	v %
Domácí násilí	Domácí násilí - obecně	1	16,7%
	Agrese	1	16,7%
	Týrané ženy	1	16,7%
	Týraní muži	0	0,0%
	Týrané děti	0	0,0%
	Týraní senioři	0	0,0%
	Týraní další členové rodiny	0	0,0%
	Agresoři	0	0,0%
	Oběti domácího násilí	0	0,0%
	Partnerský život/neshody	1	16,7%
	Hledání příčin domácího násilí	0	0,0%
	Reakce obětí na domácí násilí	1	16,7%
Legislativa	Projednávání zákonů	0	0,0%
	Přijetí zákonů	0	0,0%
	Soud	0	0,0%
	Vazba/vězení	0	0,0%
Neziskové organizace	Činnost neziskových organizací	0	0,0%
	Poradny/azylové domy	0	0,0%
	Šíření osvěty	0	0,0%
	Pomoc obětem	0	0,0%
Pomoc státu	Činnost politiků	0	0,0%
	Činnost městské části/magistrátu	0	0,0%
	Činnost policie	0	0,0%
	Hospitalizace	0	0,0%
Domácí násilí/umění		1	16,7%
Postavení žen ve spol.		0	0,0%
CELKEM		6	100%

Základní údaje k tab. č. 11

Tématický rozbor příspěvků v deníku Právo je omezen jediným materiálem, který byl otištěn v týdenní příloze Magazin Práva 7. srpna 2004. Jedná se o rozhovor, který se problematiky domácího násilí a týraných žen dotýká spíše okrajově jako jedno z probíraných témat.

Komentář k tab. 11

Jediným příspěvkem zabývající se alespoň částečně týranými ženami, je rozhovor s herečkou Tatianou Vilhelmovou, která se zde v souvislosti se svojí rolí – obětí domácího násilí ve snímku Duše jako kaviár – vyslovuje k této problematice. Ta je vyjádřena šesti podtématy, přičemž každému náleží šestina prostoru (16,7 %). Vilhelmová hovoří o agresi, partnerském životě, týraných ženách, reakci obětí na násilí. Vzhledem k tomu, že domácí násilí je prezentováno prostřednictvím filmu, je jako poslední téma zaznamenáno domácí násilí v umění.

Přesto problematika týraných žen nebyla autorkou rozhovoru nastolena úmyslně, ale vyplynula z obecně položené otázky, zda se Tatiáně Vilhelmové někdy stane, že vnitřně nesouhlasí s rolí, kterou hraje. Vilhelmová na dotaz odpovídá popisem svojí role ve zmíněném snímku a hovoří o svém odmítavém postoji k situaci, v níž týraná žena trpí chování svého násilného partnera, a přesto neodejde z tohoto patologického vztahu.

Vilhelmová rovněž nesouhlasila s tím, že hrála právě týranou ženu, nakonec však zjistila, že tato, ač o něco těžší role, pro ni byla zajímavá a přínosná.

Deník Právo přinesl ze všech pěti sledovaných listů absolutně nejmenší počet příspěvků týkající se domácího násilí či týraných žen. Jediný materiál, rozhovor s Tatianou Vilhelmovou, se tématu dotýkal pouze marginálně. Vyznění této části však vzhledem k situaci týraných žen působilo pozitivně.

Je možné, že Právo referovalo o zákoně § 215 ještě předtím, než vstoupil v platnost (1. červen 2004). Ve sledovaném období (1. červen 2004 – 1. červen 2004) však na stránkách deníku žádný jiný materiál k situaci týraných žen ani legislativním změnám nevyšel.

Tab. č. 12 O jakých tématech referoval Blesk?

O jakých tématech referoval Blesk?			
Témata	Podtémata	počet	v %
Domácí násilí	Domácí násilí - obecně	3	17,6%
	Agrese	0	0,0%
	Týráné ženy	3	17,6%
	Týrání muži	0	0,0%
	Týráné děti	1	5,9%
	Týrání senioři	0	0,0%
	Týrání další členové rodiny	0	0,0%
	Agresoři	1	5,9%
	Oběti domácího násilí	0	0,0%
	Partnerský život/neshody	1	5,9%
	Hledání příčin domácího násilí	1	5,9%
	Reakce obětí na domácí násilí	0	0,0%
Legislativa	Projednávání zákonů	0	0,0%
	Přijetí zákonů	0	0,0%
	Soud	0	0,0%
	Vazba/vězení	0	0,0%
Neziskové organizace	Činnost neziskových organizací	0	0,0%
	Poradny/azylové domy	2	11,8%
	Šíření osvěty	0	0,0%
	Pomoc obětem	2	11,8%
Pomoc státu	Činnost politiků	0	0,0%
	Činnost městské části/magistrátu	0	0,0%
	Činnost policie	1	5,9%
	Hospitalizace	2	11,8%
Domácí násilí/umění		0	0,0%
Postavení žen ve spol.		0	0,0%
CELKEM		17	100%

Základní údaje k tab. č. 12

Při porovnání tématického obsahu příspěvků v Blesku se ukazuje, že deník se nejvíce zabýval týranými ženami (17,6 %) a domácím násilím v obecné rovině (17,6 %). Oběma tématům v příspěvcích patřila necelá jedna pětina prostoru, což představuje největší podíl ze všech sledovaných podtémat.

Na druhou příčku se v tématickém početním zastoupení dostala tři podtémata, každé zastoupené vždy ve 11,8 %. Jedná se o poradny/azylové domy, pomoc obětem a hospitalizaci.

Také další témata - týráné děti, agresoři, popis partnerského života a možné neshody mezi partnery, hledání příčin domácího násilí i činnosti policie - se objevila pokaždé ve shodném procentuálním zastoupení (5,9 %).

Projednávání ani přijetí nových zákonných norem v českém právním řádu se na stránkách Blesku nevyskytlo vůbec.

Komentář k tab. č. 12

U bulvárního deníku Blesk se dalo předpokládat, že v příspěvcích zřejmě nebude věnovat příliš prostoru legislativním změnám o domácím násilí, neboť politické zprávy zpracovává jen okrajově a navíc dosti zjednodušeným způsobem. Tato hypotéza se potvrdila, neboť o přijetí novely zákona § 215 ani o projednávání dalšího zákona Blesk nereféroval v žádné z pěti zpráv, které během sledovaného období vyšly.

Další předpoklad, že Blesk bude pravděpodobně chtít využít tragických příběhů týraných žen, se však ukázala jako nesprávná. Důkazem je minimální počet materiálů, které list o domácím týrání vydal, přestože v celkovém hodnocení zaujal společně s Hospodářskými novinami konečné druhé místo za první Mladou frontou Dnes. Rozdíl mezi počtem příspěvků, které vydala Mladá fronta Dnes (celkem 85) a Blesk (celkem 5), je přesto velmi markantní.

V celostátní mutaci deníku Blesk vyšel pouze jeden materiál, jehož hlavním tématem nebyly jen týrané ženy, neboť se jednalo o uveřejnění dostupných kontaktů na poradny a neziskové organizace, které pomáhají lidem v rozličných těžkých životních situacích. Touto konkrétní pomocí odpovídala lékařka ženě, která deník poprosila o pomoc.

Zbývající čtyři příspěvky vyšly vždy pouze v regionálních přílohách (Praha, severní Čechy, jižní Morava a Moravskoslezsko). Zpráva, která byla uveřejněna v pražské mutaci, krátce informuje o prodejní výstavě výtvarných děl v galerii Gender studies, která má pomoci obětem domácího násilí. I když se jedná o nejkratší příspěvek, který v listu vyšel, je zde zmíněna důležitá informace o bezplatné právní pomoci pro týrané ženy. Materiál je součástí rubriky Expres, která obsahuje další čtyři krátké zprávy z aktuálního dění v metropoli.

Následující příspěvky informují o několika konkrétních případech domácího násilí včetně citací policejních mluvčích, kteří situaci v rodině popisují nebo přímých výpovědí týraných žen. Styl těchto zpráv odpovídá přístupu senzacechtivého deníku, který barvitě popisuje kruté zacházení násilníků s jejich partnerkami. Ve snaze co nejvíce zaujmout čtenáře se však v některých pasážích objevují výroky, které se nezakládají zcela na pravdě. Například v příspěvku „U zbité matky klečel malý syn“, který vyšel v mutaci jižní Morava (Znojmo) 26. ledna 2005, není první věta „Oběti domácího násilí na Znojemsku přibývá“ relevantní. Výskyt domácího násilí

totiž ve společnosti zůstává relativně konstantní, jen se o jeho existenci díky činnosti neziskových organizací a médiím na veřejnosti více hovoří.

Analogický výraz se objevil i v dalším příspěvku, který byl otištěn v mutaci severní Čechy (Mostecko) 12. října 2004, jehož titulek zní „Násilí mezi partnery na Mostecku přibývá“. Kromě toho se v materiálu objevují další zavádějící údaje. Materiál začíná větou „Přibývající chmurné dny působí i na vztahy mezi partnery.“ a končí výrokiem „Jedním z faktorů neradostné bilance je vysoká nezaměstnanost a s tím spojený stres.“

Domněnka, že nevlídné podzimní počasí patří mezi hlavní důvody pro vznik domácího násilí, je nepochybně mylná.

I když v Blesku byly uveřejněny pouze zprávy, které by měly být zejména přesné a objektivní, objevuje se v příspěvcích několik hodnotících soudů, jako např. v materiálu „U zbité matky klečel malý syn“ (26. ledna 2005, Znojmo), kde se v úvodu nachází věta „Nad surovostí pachatelů zůstává často rozum stát“ nebo v příspěvku „Týral psa i manželku“ (13. května 2005, Ostrava) stojí „Muži (39) z Výškovic, který loni vyhodil z 9. patra jezevčíka, přišla policie na další zvěrstva.“ Věty tak vyjadřují osobní stanoviska redaktorů, která by do zpravodajství neměla patřit. Částečně pozitivní skutečností zůstává alespoň solidární nesouhlas redakce s chováním agresorů a viditelná podpora obětí domácího násilí.

Blesk tak týrání v rodinách neprezentoval jako celospolečenský problém, jehož řešením by se měli zabývat politické kruhy, ale popsal jej spíše jako odsouzeníhodné chování týkající se pouze některých rodin.

10. Závěr

Cílem této práce bylo potvrzení či vyvrácení hypotézy, zda pět českých deníků (Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a Blesk) adekvátně referovalo o týraných ženách a domácím násilí v souvislosti s legislativními změnami. Tyto základní otázky byly doplněny dalšími podotázkami, které byly zaznamenány do tabulek a grafů.

Problematika týraných žen a domácího násilí svou závažností jistě patří mezi důležitá společenská témata, o nichž by veřejnost měla být dostatečně informována. Přesto se tomuto tématu s výjimkou Mladé fronty Dnes, která uveřejnila nejvyšší počet příspěvků (71), sledované deníky věnovaly pouze minimálně. Analýza tak ukázala, že pro ostatní listy (Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a Blesk) téma nebylo příliš důležité, neboť o něm referovaly jen v omezeném množství. V celkovém pořadí na druhém místě skončil Blesk společně s Hospodářskými novinami s pěti uveřejněnými příspěvky, další příčka patří Lidovým novinám se třemi materiály a na posledním místě se umístilo Právo s jediným příspěvkem.

Důvodů, proč Mladá fronta Dnes vydala mnohonásobně více příspěvků o domácím násilí než zbývající deníky, které téma zpracovaly pouze v omezeném množství, může být více. Jistou roli zde jistě sehrála existence regionálních příloh Mladé fronty Dnes, v nichž vyšla většina analyzovaných příspěvků. Dále je třeba počítat s celkovými koncepcemi sledovaných novin, názorovými postoji šéfredaktorů a redaktorů a také s pozorností, kterou tehdy odborná i laická veřejnost domácímu násilí věnovala. Během sledovaného období teprve došlo k nabytí účinnosti nové právní normy, která domácí násilí označila za trestný čin, a rovněž byl navržen a projednáván další zákon (vykázání násilníka ze společného obydlí), který obětem zajišťuje vyšší právní ochranu před agresory. Jednalo se o dobu, kdy se veřejnost stále ještě seznamovala s fenoménem domácího násilí, kdy se ustavovaly legislativní změny a probíhala veřejná diskuse nad tímto sociálním jevem.

1. června 2004, kdy vstoupila v platnost novela zákona § 215, o této skutečnosti vyšel jediný materiál v deníku Mladá fronta Dnes. O přijetí zákona kromě Mladé fronty Dnes referovaly rovněž Lidové noviny a Hospodářské noviny, jejich příspěvky však nebyly uveřejněny aktuálně, nýbrž v rozmezí několika dalších měsíců.

Největší počet příspěvků o domácím násilí byl uveřejněn v prosinci 2004 (23). Předpoklad, že by tyto materiály informovaly o právě projednávaném zákoně s institutem vykázání agresora ze společného obydlí, se však ukázal jako mylný,

neboť více než polovina příspěvků zabývala domácím násilím v obecné rovině, třetina se vrátila k novele zákona § 215 a pouze dva příspěvky referovaly o právě projednávaném návrhu dalšího zákona.

Z celkového počtu příspěvků se legislativními změnami o domácím násilí zabývala pouze necelá třetina materiálů (28%), z čehož vyplývá, že redaktoři problematiku domácího násilí popsali spíše v obecné rovině, než aby ji zasadili do legislativně-právního rámce.

Titulky příspěvků byly nejčastěji uvozeny termínem domácí násilí, který redakce použily přibližně třikrát častěji než pojem týrané ženy. V důsledku toho se násilí na ženách může jevit spíše jako problém, který se týká všech členů rodiny.

Při sledování samotných aktérů v titulcích však byly nejvíce zastoupeny ženy, kterým patřilo necelých 40%. Vzhledem k tomu, že se jedná o vysoké číslo, lze usuzovat, že redaktoři sice v headlinech použili výraz ženy, minimálně však zařadili slovní spojení týrané ženy.

Nejčastěji citovanými osobami v příspěvcích jsou pracovníci neziskových organizací, kterým patřila téměř jedna třetina všech výpovědí. Redaktoři tak zástupce nevládních organizací pravděpodobně považují za authority, které jsou kompetentní vyjádřit se k tomuto problému. Téměř stejný prostor patřil policistům a policejním mluvčím, kteří však především popisovali konkrétní případy domácího násilí. Z analýzy tak vyplynulo, že k samotnému tématu domácího násilí či týraných žen se političtí činitelé vyjádřili pouze minimálně. Jedná se o dva výroky, které však patří jednomu politikovi, Janu Kasalovi, někdejšímu místopředsedovi sněmovny, který byl předkladatelem poslaneckého návrhu zákona se statutem vykázání agresora ze společného bydlení. Jeho citace tak zaujaly pouhých 1,7 %. Není však zcela jasné, zda za absencí politiků stojí jejich nedostatečná aktivita v této oblasti, nebo fakt, že o nich redaktoři vědomě neinformovali.

Citovaní mluvčí nejčastěji hovořili o situaci týraných žen (19,5 %), což je hodnota, která plně odpovídá dostupným statistikám, podle nichž domácím násilím nejvíce trpí ženy.

Všechny sledované deníky využili při tvorbě materiálů především vlastních zdrojů. Pouze Mladá fronta Dnes využila v sedmi případech servisu agentury ČTK. Většina příspěvků tak vznikla výhradně v kompetenci jednotlivých deníků a jsou tak odrazem jejich koncepce.

Tématické zastoupení v příspěvcích je ve všech pěti sledovaných denících rozdílné. Mladá fronta Dnes akcentovala domácí násilí v obecné rovině (15,5 %) a poměrně velký prostor věnovala i týraným ženám (12,4 %), činnosti neziskových organizací (10,2 %) a policii (8,0 %). Legislativě však připadlo pouze 5,6 % a politikům 0,9 %. Je proto zřejmé, že deník sice informoval o domácím násilí a situaci týraných žen, tuto problematiku však minimálně propojil s legislativními změnami či aktivitou politických představitelů. Násilí v rodinách tak bylo zobrazeno více v souvislosti s činností nevládních organizací a činnosti policie.

Naopak Lidové noviny nejčastěji prezentovaly týrané ženy (18,2 %) a otázky legislativy (18,2 %). Téměř desetinu prostoru (9,1 %) deník věnoval domácímu násilí v obecné rovině a činnosti politiků (9,1 %). Na rozdíl od Mladé fronty Dnes Lidové noviny vůbec nereférovaly o neziskových organizacích a policii. Přestože Lidové noviny nepřinesly velké množství materiálů a zároveň domácí násilí popsaly spíše v rámci jiných témat (postavení žen ve společnosti, umění), lze vysledovat zřetelný tématický vztah mezi tématy týraných žen, legislativy i činnosti politiků.

Hospodářské noviny jednoznačně akcentovaly legislativní změny o domácím násilí, kterým připadl prostor téměř jedné pětiny (17,8 %). Již méně pozornosti však deník věnoval týraným ženám (3,6 %) či domácímu násilí v obecné rovině (7,1 %). Minimum prostoru získala rovněž činnost neziskových organizací (3,6 %) a policie (3,6 %). Politici nebyli v příspěvcích zmíněni vůbec. Analýza dokazuje, že Hospodářské noviny tedy problematiku domácího násilí neilustrovaly na příbežích konkrétních obětí, ale jako jediný deník ji představily především z pohledu legislativních změn v českém právním řádu.

Jediný příspěvek, který o domácím násilí vyšel na stránkách deníku Právo, se nejvíce věnoval domácímu násilí v obecné rovině, stejně jako týraným ženám. Otázka legislativy, činnost neziskových organizací, politiků či policie není zmíněna vůbec. V materiálu jsou sice zmíněny týrané ženy, jejich situace ale postrádá politicko-legislativní rámec a je tedy zobrazena neúplně.

V celkovém vzorku deníku Blesk největší prostor patří domácímu násilí v obecné rovině (17,6 %), stejně jako týraným ženám (17,6 %), zatímco legislativa a činnost politiků není zmíněna vůbec. Policii připadl prostor 5,9 %, o neziskových organizacích se hovořilo jen v souvislosti s azylovými domy či poradnami. Výzkum ukázal, že Blesk domácí násilí nepředstavil jako společenský problém, na jehož řešení by se měli podílet političtí činitelé, ale jako vážnou situaci, která se týká pouze

některých rodin. Redakce tak dala přednost příběhům obětí před popsáním této problematiky v širších souvislostech.

Z celkové analýzy vyplývá, že s výjimkou Mladé fronty dnes, která uveřejnila největší počet příspěvků, deníky tomuto tématu věnovaly minimální pozornost.

Pokud již noviny o domácím násilí referovaly, pak toto téma spíše ilustrovaly na příběžích skutečných obětí, než aby jej zasadily do legislativně-právního rámce. Daná problematika tak ve většině případů nebyla popsána různorodě, ale pouze z určitých úhlů pohledu.

Materiálů, které by informovaly o legislativních změnách, se během sledovaného období vyskytla pouze necelá jedna třetina, z čehož vyplývá, že většina příspěvků o legislativních změnách nereferovala.

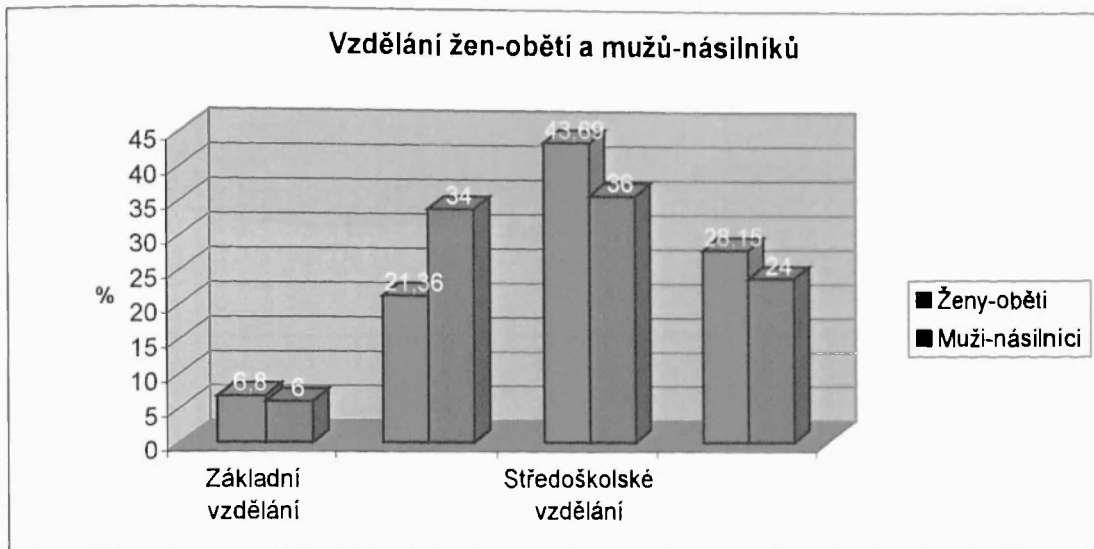
Přesto bylo domácí násilí popsáno jako odsouzeníhodné chování, které by se mělo účinně řešit. Týrané ženy byly v příspěvcích znázorněny jako skutečné oběti, které prožívají vážné životní období a kterým pomáhají zejména nevládní organizace. Pouze jediný příspěvek zpochybnil existenci tehdy projednávaného zákona (vykázání agresora ze společného obydlí) – viz. komentář (Hospodářské noviny, 10. 12. 2004).

Angažovanost politiků v řešení tohoto problému byla vykreslena jako minoritní. Problematika týraných žen a domácího násilí tedy byla znázorněna jako závažný společenský jev, na jehož řešení se však více než političtí činitelé podílejí především zástupci neziskových organizací.

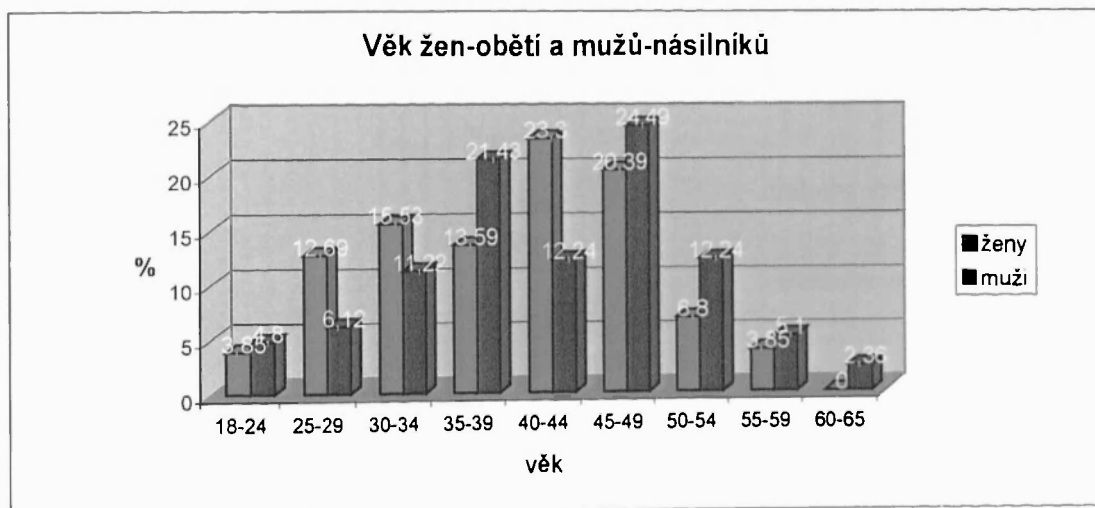
11. Přílohy

11. 1. Statistiky domácího násilí v ČR¹⁷

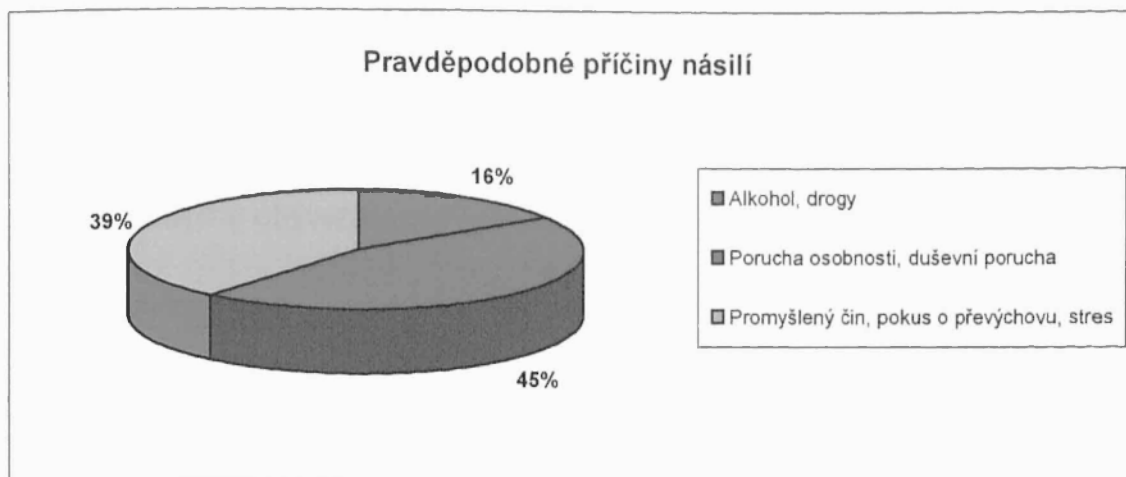
Graf. č. 4 Vzdělání žen – obětí a mužů – násilníků

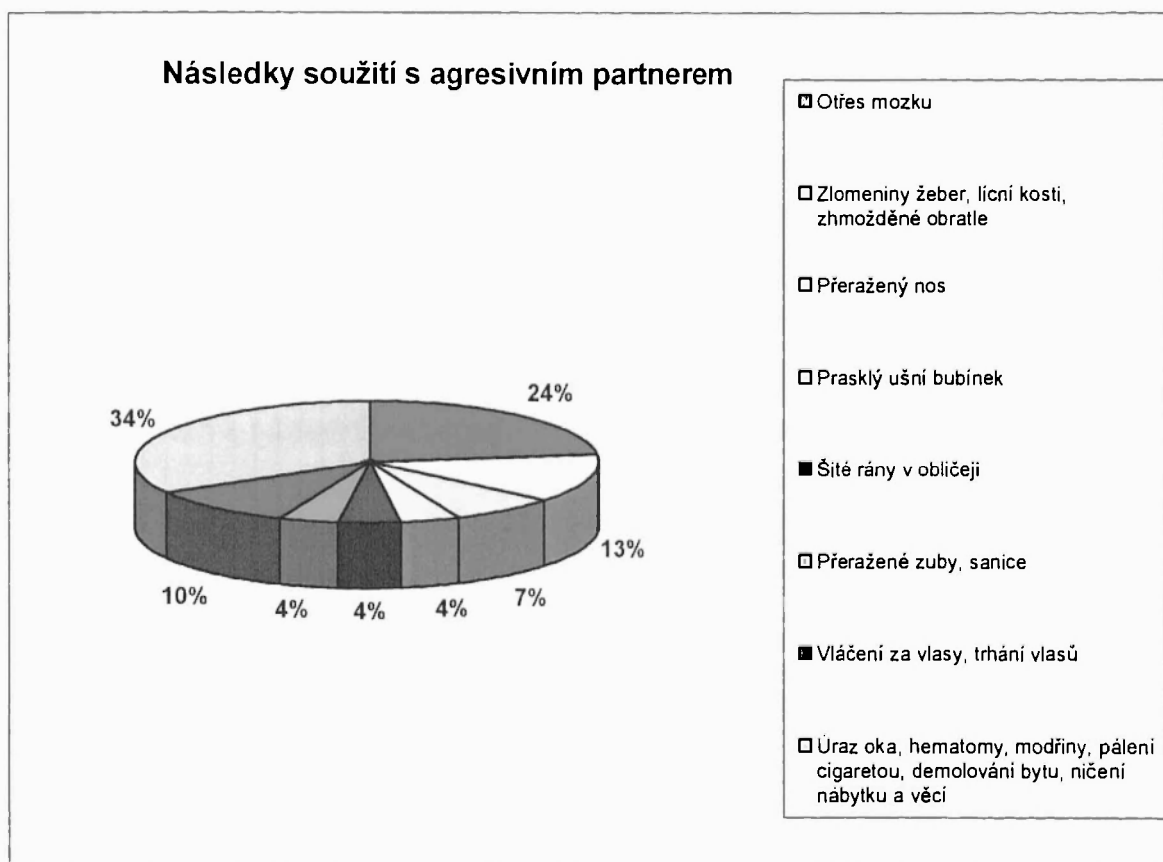
Graf. č. 5 Věk žen – obětí a mužů – násilníků

Graf. č. 6 Pravděpodobné příčiny násilí

Graf. č. 7 Následky soužití s agresivním partnerem

¹⁷ Zdroj: www.rosa-os.cz, zpracovalo centrum ROSA, o.p.s., poskytující přímou pomoc ženám, které přišly do styku s domácím násilím.

11. 2. Legislativní úprava násilných trestných činů v ČR

K jakým trestním činům může docházet v domácnosti?

Novelou trestního zákona č. 91/2004 Sb. vstoupila s účinností od 1. 6. 2004 do trestního zákona pod ustanovením § 215a nová skutková podstata - týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.

Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě § 215a

1, Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

2, Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a. spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo

b. pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu

Týráním je zde myšleno úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškození, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo jiným činnostem, kterou týranou osobou neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající stejně jako vznik následků na zdraví.

Skutková podstata podle § 215a není zařazena ve výčtu trestných činů podle § 163 trestního řádu, tzn. k zahájení trestního stíhání podle § 215a není třeba souhlasu poškozené/ho (oběti).

Týrání svěřené osoby § 215

Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až osm let. Ustanovení chrání osoby, které vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů jsou v péči nebo výchově jiných osob.

Poškozeným může být nejen dítě, ale i osoba zletilá, která pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. je odkázána na péči jiných osob. Týrání je zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, krutosti,

bezcitnosti, bezohlednosti, bolestivostí, a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Pachatelem může být jen ten, kdo vykonává ve vztahu k týrané osobě péči nebo výchovu (tedy nejen rodiče, ale i příbuzní, učitelé, vychovatelé, ošetřovatelky, trenéři, přátelé, známí rodičů, kterým je poškozený svěřen jen na určitou dobu).

Ublížení na zdraví § 221

Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, může být potrestán odnětím svobody až na osm let. Za „ublížení na zdraví“ můžeme pokládat takový stav - onemocnění, poranění - který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechává trvalé následky. Jedním z důležitých kritérií při posuzování pojmu „ublížení na zdraví“ je pracovní neschopnost, tedy stav, kdy postižený je dočasně vyřazen z pracovního procesu. (Soudní praxe vychází z toho, že znesnadnění obvyklého způsobu života postiženého, popř. pracovní neschopnost musí trvat nejméně sedm dní.)

Ublížení na zdraví § 222

Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až dvanáct let. Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění, kdy za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, delší dobu trvající porucha zdraví. (K otázce těžké újmy se vyjadřuje soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství.)

Omezování osobní svobody § 231

Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody až na 10 let. Bránění v užívání osobní svobody je zásah, jímž se znemožňuje nebo omezuje volný pohyb člověka a zároveň se mu zabraňuje o svém pohybu svobodně rozhodovat. K bránění užívat osobní svobody musí dojít bez oprávnění. (Může jít o omezování na krátkou dobu, které je nesnadno překonatelné.)

Zbavení osobní svobody § 232

Kdo jiného zbaví osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody na tři léta až 12 let. Zbavení osobní svobody znamená trvalé nebo alespoň dlouho trvajicí omezení osobní svobody, které se blíží uvěznění, kdy osvobození je při něm velmi ztíženo a je zvláště obtížné.

Vydirání § 235

Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na 12 let. Pohrůzkou násilí se rozumí jak pohrůzka bezprostředního násilí, tak i pohrůzka násilí, které má být vykonáno nikoliv ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůzka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti, směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.

Útisk § 237

Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na šest měsíců. Pachatel zde neužívá násilí nebo pohrůzky násilí nebo pohrůzky jiné újmy, ale omezuje se na zneužití něčí tísně nebo závislosti (jde o méně intenzivní zásah do svobodného rozhodování, než je tomu u vydirání). Tíseň je stav, byť přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi, které vedou k omezení volnosti v rozhodování. Nepříznivé poměry se mohou týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích. Závislost je stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele.

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 197a

Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, může být potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Jinou těžkou újmou může být např. i vyhrožování způsobením škody velkého rozsahu nebo na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má navíc poškozený citový vztah anebo vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví i osobě poškozenému blízké apod. Důvodnou obavou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Pokud je vyhrožování

doprovázeno chováním, které ilustruje odhodlání pachatele vyhrůžku splnit (např. vyhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně), lze dovodit, že je způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Není třeba, aby ten, jemuž je vyhrožování, byl přítomen. Stačí, když je vyhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že pachatel si je vědom toho, že se poškozený o ní dozví (např. prostřednictvím další osoby, telefonicky, dopisem apod.).

Znásilnění § 241

Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí nutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému činu zneužije její bezbrannosti, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až 15 let. Nezáleží na věku osoby ženského pohlaví a vztahu k pachateli (za ženu v tomto smyslu je třeba považovat i malé dítě i manželku). Za násilí se považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu ženy a dosažení soulože proti její vůli. Pohrůžka bezprostředního násilí je taková pohrůžka z níž by bylo patrné, že násilí bude použito okamžitě, nepodrobí-li se napadená vůli útočníka.

Pohlavní zneužívání - zneužití osoby mladší 15 let § 242

Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až 15 let. Není rozhodující, z čí strany vzešla k pohlavnímu zneužívání iniciativa, zda zneužitá osoba dala k pohlavnímu styku souhlas či nikoliv. Za jiný způsob pohlavního zneužití jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených (např. ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání na tato místa apod.), které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Nemusí vždy jít jen o aktivní činnost pachatele, ale i o aktivní jednání poškozené osoby (např. ohmatávání pachatelova pohlavního údu). Pohlavního zneužívání jiným způsobem než souloží se může dopustit i osoba stejného pohlaví jako poškozený.

Opuštění dítěte § 212

Kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc, a vystaví je tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až šest let. Ustanovení chrání řádnou výchovu a výživu dětí ze strany osob, které mají povinnost o ně pečovat. Poškozeným může být

jen dítě, které si samo nemůže opatřit pomoc, tedy zpravidla dítě předškolního věku. Může jít ale i o starší dítě, pokud vzhledem ke své nesamostatnosti, stejně jako vzhledem k podmínkám prostředí, kde zůstalo opuštěné, není schopno se samo vymanit z hrozícího nebezpečí.

Zanedbání povinné výživy § 213

Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, může být potrestán odnětím svobody až na tři léta. Jedná se o povinnost, která vyplývá ze zákona o rodině. Povinnost vyživovat nebo zaopatřovat spočívá nejen v poskytování peněžitého plnění (tzv. výživné - alimenty), ale i v povinnosti poskytovat oprávněnému stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví, čistotu, vykonávat nad ním dohled a popř. opatřovat další prostředky potřebné pro všestranný rozvoj. (U neplnění výživného formou alimentů soudní praxe vyžaduje neplacení povinné částky po dobu šest měsíců.)

Výše trestu u všech uvedených trestných činů závisí na způsobeném následku a pohnutce jednání pachatele.

Další ustanovení vztahující se k problematice domácího násilí:

Vzbuzení důvodné obavy

Porušování domovní svobody

Vražda

Ohrožování mravní výchovy mládeže

11. 3. Mezinárodní úmluvy a dokumenty¹⁸

Ochrana lidských práv v mezinárodních dokumentech

- * Všeobecná deklarace lidských práv (1948)
- * Mezinárodní pak o občanských a politických právech (1966, č. 120/1976 Sb.)
- * Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966, č. 120/1976 Sb., v ČR ratifikováno 1. 1. 1993)
- * Úmluva OSN o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob (1949)
- * Úmluva o právech dítěte (1989, č. 104/1991 Sb., ČR ratifikováno 22. 2. 1993)
- * Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984, č. 143/1998, ČR ratifikováno 1. 1. 1993)
- * Deklarace OSN č. 40/34 O základních principech spravedlnosti pro oběti trestného činu a pro oběti zneužití moci (1985)

Ochrana lidských práv v rámci Evropy

- * Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8
- * Evropská úmluva o odškodnění obětí násilných trestných činů (č. 141/2000 Sb., MS), do českého právního řádu transformována zákonem O poskytování peněžité pomoci č. 209/1997 Sb.
- * Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1992, č. 9/1996 Sb.) oba protokoly k Úmluvě ratifikované 7. 9. 1995 dosud nebyly vyhlášeny
- * Směrnice 2000/43/ES k diskusi na základě rasového nebo etnického původu a směrnice 2000/78/ES o důkaznímu břemenu

- * Rozhodnutí Rady Evropy O postavení oběti v trestním řízení z 15. 3. 2001
- * Doporučení Rady Evropy č. (85) 11 o postavení oběti v rámci trestného práva a řízení
- * Doporučení Rady Evropy č. 87 (87) 21 o pomoci obětem a prevenci viktimizace
- * Doporučení Rady Evropy 2000 (5) Výboru ministrů členských států ohledně ochrany žen proti násilí, přijaté výborem ministrů 30. 4. 2002 na 794. zasedání náměstků ministrů

Dokumenty o ochraně žen před násilím

- * Úmluva o odstranění všech forem diskriminovaných žen (1979, č. 62/1987 Sb., v ČR ratifikováno 22. 2. 1993)
- * Opční protokol k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (1999, č. 57/2001 Sb.)
- * Deklarace o odstranění násilí na ženách (1993)
- * Vídeňská deklarace přijatá na Světové konferenci o lidských právech (1993)
- * Pekingská deklarace přijatá na 4. Světové konferenci o ženách (1995), Platforma pro akci (1994)

¹⁸ Porovnej: Voňková J., Huňková M., Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha: proFem, 2004, str. 42-44

12. Veřejná informační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí na ženách

(opatření č.6.1. Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů)

Rovnost mužů a žen zasahuje do sféry veřejné stejně tak jako do sféry soukromé. Princip rovného zacházení s muži a ženami je jedním ze základních principů demokratického fungování občanské společnosti, a proto také Česká republika přikročila k jeho faktickému prosazování a to nejen s ohledem na blížící se vstup ČR do struktur Evropské unie.

V roce 1998 byl ministr práce a sociálních věcí pověřen koordinací vnitrostátní agendy týkající se postavení žen ve společnosti (usnesení vlády č. 6 ze dne 7.1.1998) a zároveň mu byl uložen úkol předložit vládě dokument obsahující formulaci priorit vlády v otázkách rovnosti mužů a žen. Tento dokument, nazvaný Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen, byl schválen vládním usnesením č. 236 ze dne 8.4.1998. Dokument vymezuje sedm hlavních priorit, oblastí, v nichž je třeba dosáhnout odstranění existujících nerovností mezi muži a ženami.

Výše uvedené Priority se zaměřují také na řešení **násilí páchané na ženách**. Při poslední aktualizaci tohoto dokumentu došlo k doplnění o opatření, jehož cílem je **realizace veřejné informační kampaně o nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaných na ženách**. Nositeli opatření je Ministerstvo vnitra (www.mvcr.cz), Ministerstvo práce a sociálních věcí a zmocněnec vlády ČR pro lidská práva (www.vlada.cz). Tato webová stránka je součástí aktivit konajících se v souvislosti s uskutečněním této informační kampaně¹⁾.

Budeme-li sledovat dění jak v Evropské unii tak v celém světě, zřetelně uvidíme, jak silná pozornost je této problematice věnována. Příkladem může být přijetí a následné prosazování Pekingské akční platformy na 4. Světové konferenci o ženách v roce 1995 v Pekingu, kde násilí na ženách bylo deklarováno jako z kritických oblastí. Závazek prosazovat Pekingskou akční platformu byl potvrzen rovněž na 23.zvláštním zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku v roce 2000. Z aktivit Evropské unie cílených na boj s násilím na ženách můžeme jmenovat celoroční evropskou informační kampaň na zvýšení povědomí o násilí na ženách, která byla ukončena

v květnu 2000, či program DAPHNE, který je také zaměřen na tuto problematiku. Taktéž za předsednictví Švédska se ukazuje, že domácímu násilí bude věnována mimořádná pozornost.

Ptáte se - **a co Česká republika?** Ano, otázka je na místě. Dlouhá léta bylo domácí násilí považováno za záležitost soukromou, která se odehrává za zavřenými dveřmi rodin, kde nelze uplatňovat kontrolu jako na veřejném místě. Situace se postupně mění. Značný podíl na tom má Koordinační kruh prevence proti násilí, což je volné účelové uskupení organizací La Strada (www.ecn.cz/lastrada), ProFem (www.profem.cz), ROSA, Elektra a Nadace Gender studies (www.ecn.cz/gender/), dále Bílý kruh bezpečí (www.bkb.cz), který se zabývá pomocí obětem trestné činnosti a mnohé další nevládní organizace. Také státní správa přistoupila k problematice násilí na ženách iniciativně a s vůlí přispět jak k medializaci dané priority tak zejména k jejímu faktickému řešení s důrazem na komplexní přístup.

Zkušenosti z jiných států ukazují, že se jedná o jednu z nejrozšířenějších forem násilí páchaného mezi lidmi a to o formu nejskrytější. Podle empirických šetření²¹ postihuje domácí násilí asi 10% partnerských vztahů, přičemž naprostou většinu obětí domácího násilí tvoří ženy (95%). K domácímu násilí dochází ve všech sociálních vrstvách bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk, sociální nebo etnický původ. Často je agresivní muž k ženě, jindy rodiče k dětem, někdy se děti chovají násilně ke svým, zejména starším, rodičům. Konflikty s velmi intenzivním násilím vznikají i mezi sourozenci. K podobným závěrům jako kolegové ze zahraničí docházejí i odborníci u nás.

Z toho plyne jediné - uznat domácí násilí jako vážný problém, přihlásit se k odpovědnosti za jeho řešení a přijímat opatření směrem k pachatelům i obětem domácího násilí.

13. Resumé

Domestic violence is one of the most serious forms of criminal activity, occurring among family members and current or former partners. Even though domestic violence also concerns men, children, parents, senior citizens, according to the available statistics, a majority of all victims are women (90 p.c.). Despite the fact that the effect of domestic violence both is very serious, these problems have been neglected for a long time as unimportant.

One of the important changes happened on June 1, 2004, when the criminal law (s. 215) was adopted as a result of sustained proposals of non-profit organizations, introducing "domestic violence" as an independent category of facts of the crime. Concurrently, in 2004 and 2005, another law was proposed and gradually read with the institute of expelling the perpetrator of domestic violence from a shared flat or house for a period of 10 days to 1 year.

The objective of the present thesis is to confirm or to refute a basic assumption whether five Czech daily papers (*Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny*, *Právo* and *Blesk*) reported on domestic violence in connection with the legislative changes adequately.

For this purpose, a period from June 1, 2004, to June 1, 2005, was selected (including both dates mentioned). A research unit was determined as a journalistic contribution (report, article, interview, commentary, note, review and the like), which dealt in a way or another with the issues of the battered women or domestic violence in general.

It follows from the analysis that with the exception of *Mladá fronta Dnes* which published the biggest number of contributions, the dailies paid minimum attention to this topic. When a paper reported on domestic violence at all, it was illustrated by stories of true victims rather than explained within a legislative framework. During the monitored period, the materials informing about the legislative changes represented less than one third. Nonetheless, domestic violence was described as a reprehensible behaviour which deserves for an effective solution. In the contributions, the battered women were depicted as true victims, undergoing a grave life period, who were helped mainly by non-governmental organizations.

The issues of battered women and domestic violence were depicted as a serious social phenomenon whose solution owed more to the non-governmental organizations than politicians.

14. Seznam použité literatury a další zdroje

- Bentovim Arnon, Týrani a sexuální zneužívání v rodinách, Praha, Grada, 1998
- Carter Jay, Mizerové, aneb Jak přimět muže, aby nám neublížovali a zároveň neklesnout na jejich úroveň, Praha, Aurora, 2002
- Čírtková Ludmila, Macháčková – Vitoušová Radka, Domáci násilí. Přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích, studie. B.m., Bílý kruh bezpečí, 2002
- Declaration on the elimination of violence against women, Organizace spojených národů, Valné shromáždění, New York, United Nations Department of Public Information, 1997
- Defleur, M., L. – Ballová-Roeachová, S.: Teorie masové komunikace, Praha, Karolinum 1996
- Dneska tě ještě nezabiju, Praha, ROSA 1997
- Domáci násilí a jak se proti němu bránit, 1996, ROSA, Praha, Koordinační kruh prevence násilí na ženách
- Domáci násilí a jak se proti němu bránit, Praha, ROSA, 2001
- Domáci násilí - staré problémy, nová řešení, Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., 2002
- Domáci násilí - záležitost nikoli soukromá, Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1997
- Hagen Lutz, Končelík Jakub, Reifová Irena, Scherer Helmut, Schulz Winifried, Analýza obsahu mediálního sdělení, Praha, Karolinum, 2005
- Haškovcová Helena, Manuálek o násilí, Brno, Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004
- Heise Lori, Násilí páchané na ženách: skryta ujma na zdraví, Humenné, Profamilia, 1998
- Intervence v případech domácího násilí - Informační materiál pro zdravotníky, Praha, ROSA, 2003
- Intervence v případech domácího násilí - Informační materiál pro policisty, ROSA, Praha, 2003
- Jiráček Jan, Köpplová Barbara, Média a společnost, Praha, Portál, 2003
- Kunczik Michael, Základy masové komunikace, Praha, Karolinum, 1995
- Lubas Miloslav, Průvodce mediálním hyenismem, Liberec, RAK, 2002
- Marrewa Al, Nenechte si ubližovat, Praha, Portál, 2002
- McLuhan Marshal, Jak rozumět médiím, Praha, Odeon, 1990
- McNair, Brian, Sociologie žurnalistiky, Praha, Portál, 2004

- McQuail Denis, Úvod do teorie masové komunikace, Praha, Portál, 1999
- Miller Alice, Opomíjený klíč. K znovuzískání radosti ze života, Praha, Lidové noviny, 2001
- Mufson Susan, Radek Kraus, O týrání a zneužívání, Praha, Lidové noviny, 1996
- Násilí na ženách, Praha, Informační kancelář Rady Evropy, 2004
- Nováková Jolana, Aktualizace a doporučení Celosvětové pekingské konference o ženách, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2001
- Novotná Věra, Sborník vybraných přednášek z IX. Konference Společnosti sociálních pracovníků. Násilí v rodině a jeho důsledky, Prachatice, ČR, 29. 05. 1998 – 20. 05. 1998, Praha, Jan, 1999
- Neúplná rodina na sídlišti Petrovice, Praha, Nadace ROSA 1994
- Osvaldová Barbora, Česká média a feminismus, Praha, Libri, 2004
- Piata žena: aspekty násilia páchaného na ženách, Bratislava, Aspekt, 2001
- Přežila jsem..., výpovědi týraných žen, Praha, ROSA, 2002
- Renzetti Claire M., Curvam Daniel J., Ženy, muži a společnost, Praha, Karolinum, 2003
- Sociálněpatologické jevy. Některé formy násilí na dětech a ženách, Brno, Drom, 2004
- Thompson, John B., Média a modernita, Praha, Karolinum, 2004
- Voňková Jiřina, Huňková Markéta, Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, Praha, proFem, 2004
- Voňková Jiřina, Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí, Praha, proFem, 2005
- Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice. Empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky, Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001
- Wijers Marjana, Trafficking in women: forced labour and slavery – like practice in marriage, domestic labour and prostitution, Utrecht, Foundation against trafficking in women, 1999
- Zapletal Josef, Aktualizace statistických údajů o kriminalitě, Praha, Policejní akademie České republiky, 2003
- Zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv v České republice v roce 1999, Praha, Český helsinský výbor, 2000

Ženská práva jsou lidská práva, Sborník přednášek ze semináře, Brno, Nesehnutí, 2002

Ženy v ohrožení: bulletin, Člověk v tísni – společnost při ČT, 2003

Mladá fronta Dnes

Lidové noviny

Hospodářské noviny

Právo

Blesk

Další zdroje:

Vláda České republiky

www.vlada.cz

Ministerstvo vnitra ČR

<http://www.mvcr.cz>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

<http://www.mpsv.cz>

ROSA, občanské sdružení nabízející pomoc ženám – obětem domácího násilí.

<http://www.rosa-os.cz>

proFem, obecně prospěšná společnost, která mimo jiné podporuje ženská práva

<http://www.profem.cz>

Bílý kruh bezpečí, sdružení pomáhající obětem trestné činnosti

<http://www.bkb.cz/>

Feminismus.cz, webový portál o ženách, mužích, feminismus a gender studies

<http://www.feminismus.cz>

ABC, ČR, ověřování periodického tisku

<http://www.abccr.cz>